

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra české literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Literární a vědecká tvorba Jana Nepomuka Jiříštěho

Literary and scholar work of Jan Nepomuk Jiříště

Klára Bednaříková

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Havelka, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B ČJ-D

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Literární a vědecká tvorba Jana Nepomuka Jiříštěho* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 12.7.2021

Mé díky patří všem, kteří především svou podporou přispěli k napsání této bakalářské práce. Zejména chci poděkovat vedoucímu práce Mgr. Tomáši Havelkovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a čas, který mi během zpracování této práce věnoval.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce mapuje dílo literárního historika a faráře z Bělé pod Bezdězem Jana Nepomuka Jiříštěho, zabývá se jeho aktivitami v oblasti památkové péče a zhodnocuje jeho přínos k moderním dějinám regionu a k bádání v církevních literárních dějinách. Autorova literární a vědecká tvorba je v práci excerpována a posouzena zejména z hlediska literárně-historického a regionálního. Pozornost je věnována také zasazení autorovy tvorby do kontextu místa, a to především ve vztahu k regionálním dějinám. Tento autor byl významnou regionální osobností a o jeho činnosti existují četné zprávy především v regionálně zaměřených periodikách. Autorův život a jeho aktivity v oblasti památkové péče, kterým je vzhledem k jejich množství a významu věnována velká pozornost, jsou vyličený na základě různorodých zpráv a uvedeny do souvislosti s jeho tvorbou. Literárně-historický kontext autorova života a tvorby je důležitou součástí práce, ale zároveň je důraz kladen na jeho vlastní činnost a tvorbu. Hlavním přínosem této práce je představení Jana Nepomuka Jiříštěho na jedné straně jako regionální autority zastřešující řadu aktivit s kulturním a historickým přesahem, na druhé straně jako duchovního, jenž demonstruje návaznost na literárně činné kněží i v současnosti. Autor ve své tvorbě prokazuje svou erudici a přináší řadu nových poznatků v oblasti historie regionu Podbezdězí, nevyhýbá se ale ani přesahu nad rámec regionu.

KLÍČOVÁ SLOVA

dějiny literatury, poutní místa, dějiny náboženství, region Podbezdězí

ABSTRACT

This bachelor's thesis maps the work of the literary historian and parson from Bělá pod Bezdězem Jan Nepomuk Jiříšťa, deals with his activities in the field of monument care and evaluates his contribution to the modern history of the region and to the research in the church's literary history. Author's literary and scientific creation is excerpted and assessed mainly from the literary-historical and regional point of view. Attention is also paid to the position of the author's work in the context of the place, especially in relation to regional history. This author was an important regional figure and there are numerous reports about his activities, especially in the regionally focused periodicals. The author's life and his activities in the field of monument care, which are within the scope of this work's focus due to their number and importance, are portrayed on the basis of various reports and put into context with his work. The literary-historical context of the author's life and work is an important part of the thesis, but the emphasis is also placed on his own activities and work. The main contribution of this work is the introduction of Jan Nepomuk Jiříšťa on the one hand as a regional authority covering a number of activities with cultural and historical overlap, on the other hand as a clergyman, who demonstrates the connection even to literary priests of nowadays. The author proves his erudition in his work and brings a number of new knowledge in the field of history of the Podbezdězí region, but at the same time he does not avoid going beyond the region.

KEYWORDS

history of literature, places of pilgrimage, history of religion, Podbezdězí region

Obsah

Úvod	6
1 Život Jana Nepomuka Jiříštěho	8
1.1 Vztah Jana Nepomuka Jiříštěho k historii	13
2 Aktivity v oblasti péče o památky	16
2.1 Spolupráce s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech.....	16
2.1.1 Spolupráce při obnově kostela sv. Jakuba Většího v Bořejově.....	18
2.1.2 Spolupráce při obnově drobných památek	22
2.2 Péče o památky v dalších místech jeho duchovní správy	24
3 Tvorba Jana Nepomuka Jiříštěho	26
3.1 Samostatně vydané publikace	28
3.2 Publikační činnost v odborně zaměřených periodikách	30
3.3 Mluvené slovo.....	39
Závěr.....	45
Seznam použitých informačních zdrojů	48

Úvod

Cílem bakalářské práce je zmapování života a tvorby Jana Nepomuka Jiříštěho, katolického kněze působícího v Podbezdězí, jehož osoba je jako místního duchovního správce stále v živé paměti, ale o jehož vrstevnatých zájmech a schopnostech svědčí rovněž četné zprávy zejména v publikacích a periodikách regionálního rozsahu. Bakalářská práce si klade za cíl shromáždit dostupné informace o jeho životě, publikační tvorbě a činnosti v oblasti památkové péče. Dostupné zdroje používá k vytvoření uceleného portréту autora a jeho vědecké a literární tvorby. Jde o první práci, která se v této podobě zvoleným tématem zabývá, což společně s faktem, že autor žil v době, kdy je internetové zpravodajství běžnou záležitostí, naznačuje různorodost použitých pramenů.

Struktura práce odpovídá jejím cílům. První část práce se zabývá životem J. N. Jiříštěho v souvislosti s jeho texty, zvláštní důraz je kladen na jeho vztah k historii a křesťanskému náboženství, což jsou témata v jeho tvorbě značně rozvíjená. K této části práce jsou použity zejména dva rozhovory, jeden z nich vyšel v roce 2010 v časopisu Respekt, druhý v časopisu Zdislava v témže roce. Použity jsou také nekrology, které na svých webových stránkách zveřejnil Boleslavský deník, a životopis zveřejněný na webu Diecéze litoměřické. Druhá část je zaměřena na činnost J. N. Jiříštěho v oblasti památkové péče a aktivního zapojení lidí do péče o památky a posílení vztahu k jejich významu v místě a historii. V této části práce jsou využity především početné almanachy Občanského sdružení Drobné památky severních Čech, zprávy zveřejněné Boleslavským deníkem a informace z webu Diecéze litoměřické. Třetí část se zabývá hlavními tématy autorovy tvorby, odbornou přípravou zpracování témat v různých žánrech a jeho jednotlivými texty. Ty jsou zhodnoceny z hlediska regionálního a literárně-historického.

Můj zájem o zpracování bakalářské práce na zvolené téma vychází ze zájmu o historii regionu, ve kterém žiji. Právě historie regionu Podbezdězí je v díle J. N. Jiříštěho zpracovávána ze všech témat nejčastěji. Autor mne oslovil nejen zaměřením své tvorby, ale také pozorností, kterou věnoval téměř zaniklým památkám v mém bezprostředním okolí. Zároveň je pro mne, jakožto člověka bez vyznání, zajímavý náhled do života člověka, který své víře věnoval celý život.

I přes to, že J. N. Jiříšťa pracoval v oblasti, v níž nejsou lidé vzhledem k výměně značné části obyvatelstva v minulém století příliš zakořeněni, se mu dařilo rozdmýčovat ve zdejším obyvatelstvu úctu a lásku k památkám a historii regionu, ne však pouze při bohoslužbách. Tuto svou vzdělávací aktivitu rozvíjel též při množství akcí pořádaných v souvislosti s kostelem v Bořejově a s drobnými památkami regionu, stejně jako při akcích soukromých. Jeho kázání měla obvykle přesah do historie a literatury, čímž se podobají jeho vstupům pro Český rozhlas, které rovněž nejsou pouhým duchovním zamyšlením, ale ve zmíněných oblastech mají také rozměr vzdělávací.

Publikovaná tvorba J. N. Jiříšťa je stejně bohatá jako jeho aktivity v oblasti památkové péče propojené s kulturním životem v regionu. V tomto směru demonstruje Jiříšťa kontinuitu písíciích kněží u nás. Navazuje na tradici literárně činných kněží, ať už na ty umělecky písícií, například Jakuba Demla, či na kněží odborně se zabývající historií, například na jím několikrát zmiňovaného Antonína Podlahu, jenž českou literaturu obohatil o množství děl zabývajících se historií a jenž se rovněž věnoval památkové péči, ale také například na Františka Sušila a Josefa Vašicu, v určitém smyslu také na Tomáše Halíka.¹

¹ O práci Tomáše Halíka se J. N. Jiříšťa zmiňuje v rozhovoru s Ondřejem Nezbedou pro časopis Respekt. V něm vyjádřil takto: „Obdivuji učenost pana profesora i široké rozpětí jeho činností – od univerzitních přednášek a autorství četných a čtených knih až po duchovní správu a pastorační práci mezi studenty. Ty bohoslužby bývají krásné, liturgie ušlechtilá, sám jsem tam jako student občas chodíval. Bojím se ale toho, že mnozí z lidí, kteří do „Salvátora“ chodí z celých Čech a Moravy, doma pak do kostela nejdou, protože tam prostě slouží bohoslužbu někdo jiný.“ Respekt 2010.

1 Život Jana Nepomuka Jiříštěho

Jan Nepomuk Jiříště se narodil 6. února 1974 v Turnově, kde v roce 1992 dokončil studium na gymnáziu.² Pocházel z neúplné rodiny, vychovávala ho matka s babičkou. O tom, jak překonal smutek z toho, že nikdy neviděl svého otce, promluvil v rozhovoru pro časopis litoměřické diecéze Zdislava. „Svého tatínka jsem v životě neviděl. Můj nynější soused, pan farář z Bakova, tuhle vážnou větu kdysi docela vtipně odlehčil, když mi na to řekl, že tatínek vlastně tak trochu napodobuje Otce nebeského, toho jsem prý taky v životě neviděl. A věřte, že mi ten jeho humorný nadhled hodně pomohl. Musím říct, že od té doby už jsem z toho nikdy nebyl smutný.“³

Během let strávených v Turnově ho inspirovalo několik osob spjatých s tamějším církevním životem. Osudovým se pro něj během studia na gymnáziu stalo vykradení kostela v Turnově. Z pomoci děkanu Klementu Ruislovi se plynule stalo ministrování, za nedlouho poté se v tomto kostele Jan Nepomuk Jiříště stal kostelníkem a staral se zde o provoz.⁴ Též nástupce Klementa Ruisla, Jiří Hladík, byl důležitou postavou v Jiříštěho životě. Během jeho působení pronikl Jiříště do praktické stránky vedení duchovní správy nad rámec jeho funkce kostelníka, pomáhal Jiřímu Hladíkovi vést matriky, farní kancelář, účetnictví i farní korespondenci, díky čemuž získal mnoho vědomostí i zkušeností v praktické stránce duchovní správy ještě před tím, než nastoupil na vysokou školu a do semináře.⁵ Významné bylo také jeho rozhodnutí vstoupit v Praze do Řádu křížovníků s červenou hvězdou, ač řád později opustil.⁶

V jeho cestě ke kněžství a k víře vůbec podle jeho slov nebylo žádné bouřlivé prozření, tato cesta byla povolná a postupná, nebylo možné v ní najít žádný zlom, o kterém by se dalo říci, že označoval počátek jeho víry.⁷ Mimo vnějších faktorů při jeho cestě za kněžstvím on sám vnímá také něco tajemného, co se odehrálo uvnitř. Řečeno jeho vlastními slovy: „Vidím to tak, že si mě Pán Bůh nějak zvolil.“⁸ a „Když to pozoruji zpětně, musím doznat, že jsem asi

² Michálková 2011.

³ Koscelníková 2010. s. 4.

⁴ Respekt 2010.

⁵ Koscelníková 2010. s. 4-5.

⁶ Respekt 2010.

⁷ Respekt 2010.

⁸ Koscelníková 2010. s. 4.

projevil nějakou ochotu, ale naplněno mi bylo shůry, věřím tomu, že jsem ten dar dostal. Aspoň já to tak beru – víra je dar.“⁹

Od roku 1994 pokračoval ve studiu na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy a roku 1999 toto studium zakončil magisterskou promocí.¹⁰ Již během studií vyšly tiskem jeho první texty, příspěvky do periodika Serafínská cesta z roku 1995, zabývající se dějinami českých křížovníků.¹¹ Při studiu také začal přispívat do periodika Posel z Budče: almanach poutníků na staroslavnou Budeč. Zde se od roku 1998 do roku 2000, tedy i poté, co studium dokončil, objevily celkem tři jeho texty.¹² Během vysokoškolského studia mu byl vzorem emeritní farář svatovítský Miroslav Vágner, který přednášel spirituální teologii. J. N. Jiříště zmiňoval význam jeho kázání v Liboci a u Panny Marie před Týnem. Píše o něm jako o člověku, který v něm probudil či potvrdil spojení víry zosobněné českými světcí a země.¹³

Za dosažené výsledky a publikační činnost během studia mu byla rektorem univerzity udělena Cena Josefa Dobrovského pro nejlepší absolventy teologických oborů. Poté, co byl dne 29. června 1999 vysvěcen na kněze, krátce působil jako výpomocný duchovní ve farnostech Starého Města pražského. Následně se stal farním vikářem ve Varnsdorfu. V roce 2002 na vlastní žádost vystoupil z křížovnického řádu a stal se laickým knězem litoměřické diecéze.¹⁴ Od srpna 2000 působil jako farář v Bělé pod Bezdězem.¹⁵ Měl ve správě též farnosti Bezděz, Bořejov, Okna, Bezdědice, Kruh a Dolní Krupou.¹⁶

Ve své funkci faráře vnímal jako nejpodstatnější věc zůstat věrný Bohu ve všech zásadách, v tom, že sám sebe dá k tomu, aby skrze něj mohl Bůh promlouvat a konat svoje dílo. To zahrnuje nejen sloužení bohoslužeb, ale i osobní modlitbu, která, na rozdíl od bohoslužby, nejde vidět. I přesto právě osobní modlitbu považoval J. N. Jiříště za prvořadý cíl. Za svou osobní modlitbu považoval mimo jiné hru na varhany, modlitbu skrze tóny. Smysl modlitby

⁹ Respekt 2010.

¹⁰ Michálková 2011.

¹¹ 1, 2, 3.

¹² 4, 5, 6.

¹³ Jiříště ho zde zmiňuje v kontextu s Bohuslavem Balbínem a Antonínem Podlahou, a to ve smyslu jejich pojetí křesťanství prožívaného zde na zemi. Koscelníková 2010. s. 5.

¹⁴ Respekt 2010.

¹⁵ Koscelníková 2011.

¹⁶ Michálková 2013.

pak přirovnal k rozhovoru člověka s Bohem; jelikož člověk, aby se projevil, nemůže zůstat uzavřený sám v sobě, ale musí vstupovat do dialogu s druhými.¹⁷

Během svého působení v Bělé pod Bezdězem od roku 2000 až do předčasné smrti rozvinul pozoruhodnou řadu aktivit, kterými zasáhl do literárních, hudebních či historických kontextů regionu, zejména ale do péče a obnovení místních drobných i velkých sakrálních památek. Právě skrze církevní stavby se snažil obnovit duchovní vztah mezi lidmi a jejich krajem, prezentovat je nejen jako místo církevního života, ale také jako památku či jako hezký prostor.

Kapličky, které se také díky němu podařilo opravit, také posvěcoval. O místech, kde předci kapličky stavěli, řekl, že byla geniálně vybrána pro svou sílu. A jeho požehnání pak může být chápáno jednak jako očištění daného místa, jednak jako poděkování lidem, kteří se na díle podíleli, a Bohu, že tam lidé mohou být, scházet se tam a vnímat poselství.¹⁸

Výsledkem jeho aktivit a zájmů je také několik textů uveřejněných převážně v regionálních vlastivědných sbornících: jde zejména o vlastivědný sborník Bezděz, vydávaný muzeem v České Lípě, a vlastivědný sborník Boleslavica, vydávaný muzeem v Mladé Boleslavi. Kromě toho šlo také o almanachy Občanského sdružení Drobné památky severních Čech. Právě s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech je Jan Nepomuk Jiříšče těsně spjat, s tímto sdružením spolupracoval od samého počátku a stal se osobností, díky níž se pravidelně uskutečňovaly mnohé aktivity sdružením pořádané. Vrcholem jeho bádání v oblasti regionální historie je jeho jediná kniha Kostel a klášter sv. Václava, Augustiniáni v Bělé pod Bezdězem, v níž jsou zahrnuty také poznatky již dříve prezentované.¹⁹

Významná jsou jeho duchovní zamyšlení vysílaná na stanici Český rozhlas Vltava, v nichž se J. N. Jiříšče dostal nad rámec regionu Podbezdězí. Tyto vstupy však nejsou pouze duchovní kontemplací, ale díky tomu, že byl Jiříšče vysoce erudovaný v oboru dějin hudby, literatury a umění a historie vůbec, měla tato zamyšlení v tomto směru i znační edukativní přesah. Na této rádiové stanici k posluchačům promlouval pravidelně od roku 2005 do roku 2007, sporadicky až do roku 2011.

¹⁷ Respekt 2010.

¹⁸ Respekt 2010.

¹⁹ 17.

Spolupracoval také s filmaři, jeden z dílů seriálu Trapasy byl natáčen v bořejovském kostele, který byl ve správě bělské farnosti. Tento díl, jehož hlavního hrdinu, vesnického faráře ztvárněného hercem Pavlem Liškou, učil Jan Nepomuk Jiříšně dělat kříž a žehnat, byl vysílán i v den jeho úmrtí.²⁰ Byl také členem řady církevních orgánů a nesl řadu funkcí.²¹

Zemřel náhle 9. prosince 2013 ve věku 39 let. Pohřební mši svatou sloužil dne 17. prosince 2013 v kostele Povýšení svatého Kříže v Bělé pod Bezdězem litoměřický biskup Mons. Jan Baxant, poté bylo tělo Jana Nepomuka Jiříšněho uloženo do rodinné hrobky v Turnově.²² O jeho oblíbě nejen mezi věřícími svědčí fakt, že se s ním přišly rozloučit stovky lidí.²³

Brzy po jeho smrti bylo jeho přáteli sepsáno a uveřejněno mnoho vzpomínkových textů. Je obvyklé, že se po smrti regionálně významné osobnosti objeví oslavné texty. Stejně tomu bylo i v případě J. N. Jiříšněho. Ten je v nich popisován jako mistr slova, který, ačkoli trpěl trémou, díky svým vyjadřovacím schopnostem dokázal přibližovat při kázáních některé špatně srozumitelné texty Bible či jemně žertovat. Vždy se snažil dohledat co nejvíce informací, aby jeho kázání či jiné promluvy byly osobní. Jeho smysl pro humor je též jednou z vlastností, která je ve vzpomínkových textech vyzdvihována. Jeden z jeho farníků vzpomíná na „vlídnou a optimistickou radu“, již mu Jan Nepomuk Jiříšně při pohřbu matky dal: „Ber to jako její nebeské narozeniny.“

V textech, které sepsali jeho farníci, ministranti či známí, je vyzdvihována jeho laskavost a snaha podpořit, díky čemuž byl také vyhledáván mnoha lidmi i ze vzdálených míst. Byl také vážen pro své vzdělání v oblasti dějin, teologie a humanitních věd vůbec; ovládal skvěle němčinu, latinu a řečtinu, orientoval se ve starší i současné tvorbě, četl množství odborných publikací, orientoval se v historických souvislostech, znal památky existující i zaniklé. Právě

²⁰ Kuldová 2013.

²¹ Byl okrskovým vikářem mladoboleslavského vikariátu, členem Kněžské rady, Sboru poradců a členem Umělecko-technické rady Biskupství litoměřického. Michálková 2011. Tyto rady mají napomáhat k podpoře účinnějšího působení církve a účinnější duchovní správy v diecézi, k podpoře a rozvoji vnímání kulturně – historického dědictví. Jsou to poradní orgány biskupa či generálního vikáře, díky kterým je možné vyslechnout ty, kteří mají v daných oblastech zkušenosti, a tedy v těchto záležitostech učinit uvědomělejší a uváženější rozhodnutí. Koselníková 2010. s. 8. Zároveň byl také členem komise ministra kultury ČR pro památkový fond Libereckého kraje. Respekt 2010. Dne 12. února 2011 se stal též sídelním kanovníkem Katedrální kapituly u sv. Štěpána. Koselníková a Jiříšně 8.3.2011.

²² Michálková 2013.

²³ Rozloučení s mladým knězem 18.12.2013.

téměř zaniklé památky dokázal svým poutavým vyprávěním na chvíli oživit, jeho snaha a péče ale dokázala některé památky oživit doopravdy.

Byl také velkým milovníkem hudby, jeho zpěv a hra na varhany, jíž se sám naučil, byla v kostele Povýšení sv. Kříže slyšet nejen při bohoslužbách, ale také při akcích, jako je Den otevřených dveří památek či Noc kostelů. Se svým přítelem ze studií Jiřím Svobodou, členem divadla Semafor, v roce 2002 dokonce nahrál CD, na němž jsou nahrány jejich improvizace na varhany. Byl rovněž poskytovatelem kostelů pro nahrávání hudby.²⁴ Svými aktivitami či úspěchy se ale nikdy nechlubil, je označován jako velice skromný člověk. Vždy se snažil o co nejlepší výkon, ale sám se sebou byl málokdy spokojen.²⁵

O hudbě, kterou měl rád, promluvil také v jednom z rozhovorů. Jeho oblíbeným obdobím, nejen co se hudby týče, bylo baroko. Barokní písně jsou podle něj bezprostřední, propojuje se v nich každodenní zkušenost s náboženským prožitkem. Mají také schopnost vtáhnout člověka do děje tak, že má pocit, že se stává součástí díla, kterým je chvála Boha. Tak si také vysvětluje, proč jsou i v současnosti lidem blízké.²⁶

Ve všech textech je Jan Nepomuk Jiříšně vzpomínán jako člověk, který byl laskavý a vlídný, skromný a obětavý, vzdělaný a pracovitý, mezi lidmi oblíbený. „A i když se říká, že každý je nahraditelný, dovolím si nesouhlasit – taková vzácná osobnost, jakou byl P. Jan Nepomuk Jiříšně, zůstane navždy nenahraditelná.“²⁷

Důkazem významu J. N. Jiříšněho pro region je ojedinělý a úspěšný pokus uctít oblíbeného kněze pomníkem. Díky pozitivním reakcím se na bankovním kontě založeném k tomuto účelu sešlo přes 35 000 Kč. Vybraná částka dokonce přesáhla předpokládané náklady. Přispěli na něj farníci, přátelé z Prahy, ze senátu, pracovníci muzeí, bývalá starostka Bělé, ale i divadlo Semafor. Celý pomník tvoří 140 cm vysoká socha Jana Nepomuckého²⁸ a půl metru vysoký podstavec, oboje z umělého písku. Celý pomník je stejně vysoký, jako byl Jan

²⁴ K CD Czech Organ Concertos interpretujícímu hudbu 18. století, které bylo nahráno v bezděžském kostele sv. Jiljí, napsal J. N. Jiříšně v anglickém jazyce komentář týkající se historie tohoto kostela a varhan, které se v něm nacházejí, a významu hudby podle Bible. Czech Organ Concertos.

²⁵ Kuldová 2013.

²⁶ Respekt 2010.

²⁷ Kuldová 2013.

²⁸ Patron J. N. Jiříšněho.

Nepomuk Jiříšřě. Na podstavci je na jeho památku upevněna cedulka se jménem. Dílo bylo instalováno 9. prosince 2014 při bohoslužbě.²⁹

1.1 Vztah Jana Nepomuka Jiříšřěho k historii

Jeho vlastní víra se zrodila i skrze památky. Během svých studentských let provázal Jan Nepomuk Jiříšřě na hradě Valdšřejn nad Turnovem.³⁰ Především vzhledem k Jiříšřěho zájmu jednak o období baroka, jednak o literární a hudební historii je důležité zmínit, že právě zde se na konci 17. století jako poustevník usadil Václav Karel Holan Rovenský, významná osobnost českého baroka, který by během svého života učitelem hudby, varhaníkem, básníkem a sochařem.³¹

Podle jeho mínění k tomu, aby člověk plně procítil dané místo, je třeba, aby vnímal kromě dědictví minulosti též rozměr náboženský.³² Tento původně středověký hrad byl v době baroka přeměněn na poutní místo k počtě sv. Jana Nepomuckého. Nacházejí se zde dva též mosty se sochami českých patronů, o nichž Jiříšřě hovoří v krátkých vstupech pro Český rozhlas v roce 2009.³³ Kostel byl v době Jiříšřěho působení zde mimo provoz, ale nakonec byl znovu požehnán a vrátil se k bohoslužbám, a to v roce 1993, což byl rok, kdy se připomínalo 600 let od mučednické smrti Jana Nepomuckého.³⁴

Mezi jeho vzory nechybí též osobnosti z minulosti, konkrétně Bohuslav Balbín³⁵ z českého barokního křesřanství a Antonín Podlaha, svěřící biskup pražský z počátku 20. století, který se zasloužil o dostavbu svatovířské katedrály a který působil v oblasti církevního umění a péče o církevní památky, což je oblast, v níž se během života angažoval i Jan Nepomuk Jiříšřě.³⁶ Antonín Podlaha je autorem několikavazkového díla *Posvářná místa království českého*, v němž ve věnuje dějinám a popisu církevních památek,³⁷ a mimo jiné se ve své

²⁹ Růžková 2013.

³⁰ Respekt 2010.

³¹ Zdeněk Kalista označuje Václava Karla Holana Rovenského za jednu z nejzajímavějších postav našeho baroka. Byl básníkem a hudebníkem, jeho dílem je velký kancionál *Capella regia musicalis, Kaple královská zpěvní*. Během doby, kterou strávil na Valdšřejně jako poustevník, byl též sochařem, jeho sochy dnes stojí na dvou mostech tohoto hradu. Kalista 1993. s. 136-140.

³² Respekt 2010.

³³ Jiříšřě, ČRo Vltava 2.9.2009.

³⁴ Koscelníková 2010. s. 5.

³⁵ Právě Bohuslava Balbína J. N. Jiříšřě ve své tvorbě často zmiňuje.

³⁶ Koscelníková 2010. s. 5.

³⁷ Například Podlaha 1908.

tvorbě zabývá postavou českého zemského patrona sv. Václava.³⁸ Právě sv. Václav je rovněž postavou v Jiříštěho tvorbě hojně akcentovanou. Nejen že je tomuto světcovi věnován pětidílný cyklus vysílaný v říjnu 2006 na stanici Vltava Českého rozhlasu,³⁹ ale jak je uvedeno níže, k jeho počtě bylo v kostele sv. Jakuba Většího v Bořejově pořádáno Svatováclavské bdění se zpěvem starých českých duchovních písní a četbou tzv. První staroslověnské legendy o sv. Václavu.⁴⁰

Ačkoli jeho cesta ke kněžství vedla přes lásku k památkám, dějinám a umění, na otázku, zda by chtěl žít v minulosti, odpovídal záporně. To plynulo z jeho přesvědčení, že dobu, ve které žije, mu určil Bůh, ale také z vědomí, že každá doba, ačkoli se na první pohled může zdát život v ní krásný, má i své stinné stránky, bolesti a rány.⁴¹

Dějinné období, které je v pracích Jana Nepomuka Jiříštěho nejčastěji zpracovávané, je nepochybně baroko. Barokní zbožnost, barokní umění a události 17. a 18. století jsou hlavními tématy textů *Mariánský klášter u Bezdězu a úcta Panny Marie Montserratské v jeho okolí*,⁴² *Miseremini saltem vos, amici nostri, Památka věrných zemřelých ve světle barokní kultury a zbožnosti*,⁴³ *Speculum Marianum Lippense, Mariánská úcta na Českolipsku v 17. a 18. století*,⁴⁴ objevují se ale i v textech dalších.

Ve svém prvním vstupu pro Český rozhlas promlouvá J. N. Jiříšťa slovy historika Zdeňka Kalisty: „Baroko usiluje o poznání Boha skrze tento svět.“⁴⁵ Co se drobných památek týče, Jiříšťa vyzdvihuje právě baroko jako dobu, v níž docházelo k propojení úcty konkrétní osobnosti světce s určitým místem.⁴⁶ Ať už se jednalo o navázání na úctu existující v daném místě již dříve, která byla pro baroko významná z hlediska demonstrace kontinuity katolické víry v Čechách, nebo o nově vznikající místa úcty, v 17. a 18. století dochází v Čechách ke vzniku nových či rozšíření starších poutních míst. V množství svých textů se Jiříšťa zabývá

³⁸ Například Podlaha 1911.

³⁹ Jiříšťa, ČRo Vltava 10.10.2006, Jiříšťa, ČRo Vltava 11.10.2006, Jiříšťa, ČRo Vltava 12.10.2006, Jiříšťa, ČRo Vltava 13.10.2006, Jiříšťa, ČRo Vltava 15.10.2006.

⁴⁰ Almanach 2008. s. 46.

⁴¹ Koscelníková 2010. s. 5.

⁴² 8.

⁴³ 5.

⁴⁴ 7.

⁴⁵ Jiříšťa, ČRo Vltava 18.10.2005.

⁴⁶ Respekt 2010.

zejména poutními místy spojenými s úctou mariánskou s důrazem na její zakořeněnost v české historii.⁴⁷ Ve vztahu k českým dějinám se zabývá rovněž dalšími světci, těmi, kteří nemají svůj původ v českých dějinách, ale jejichž úcta byla v Čechách značně zakořeněná, což dokazuje četnými příklady kostelů či jiných památek, svěřených jim pod ochranu či je oslavujících,⁴⁸ ale především světci, kteří mají svůj původ v českých dějinách, jako je například svatý Prokop, svatý Václav či svatý Jan Nepomucký.⁴⁹

S poutním místem souvisí také pouť samotná. O té se Jiříšťa vyjadřoval nejen jako o duchovní přípravě,⁵⁰ ale obecně jako o vnímavosti ke svému okolí.⁵¹ Kromě toho, že putování po významných i méně významných místech českých dějin organizoval a účastnil se jich, si zvolil právě pouť jako zastřešující téma pro své vstupy pro Český rozhlas.

Dá se říci, že Jiříšťa svým zaujetím pro období baroka, především ve vstupech pro Český rozhlas, v nichž překročil hranice regionu, napomáhal ke zvýšení povědomí o přínosu této doby pro české dějiny a přispěl tak k narušení u nás stále rozšířené představy baroka jako doby úpadku vzdělanosti, literatury, jazyka a kultury vůbec.

⁴⁷ Například 16, 8, 13, 7.

⁴⁸ Takto se věnuje například sv. Jiří (12) či sv. Valentinovi (11). Dalšími příklady jsou též jeho vstupy pro Český rozhlas, o nichž bude hovořeno níže.

⁴⁹ V souvislosti s českými dějinami a památkami o českých patronech hovoří zejména v pořadech Českého rozhlasu.

⁵⁰ Respekt 2010.

⁵¹ Jiříšťa, ČRo Vltava 18.10.2005.

2 Aktivity v oblasti péče o památky

„Jako kněz mám kolem sebe celou řadu živých lidí, pro které sloužím, navštěvuji je, nebo s nimi rozmlouvám. Ale zároveň se téměř neustále pohybuji v prostředí, kde je takřka na každém kroku cítit odkaz minulosti.“⁵²

Jan Nepomuk Jiříšče se od počátku svého působení v Bělé pod Bezdězem angažoval v péči o církevní památky tohoto regionu, především o ty, které spadaly do jeho pole působnosti jakožto farář. Kromě toho, že publikoval množství odborných textů o jejich historii, měl zájem také o zlepšení jejich často velmi špatného technického stavu. Sám či společně s dalšími lidmi, kteří se takové činnosti též věnovali, sháněl finanční prostředky na jejich opravu.⁵³ Kromě toho, že těmto drobným památkám žehnal a světil je, také organizoval poutě či výlety, při nichž seznamoval účastníky s jejich významem a historií.

Za všemi drobnými památkami hledal lidské příběhy, které jim daly vzniknout. V době, kdy se stal duchovním správcem několika farností, včetně farnosti Bělá pod Bezdězem, zde začal usilovat o oživení těchto drobných památek.⁵⁴

2.1 Spolupráce s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech

Na obnově církevních památek Podbezdězí spolupracoval především s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech. To započalo svou činnost na konci roku 2002 opravami několika drobných památek, zároveň ale začalo usilovat také o obnovu větších objektů, kostela v Chlumu u Dubé a kostela v Bořejově na Doksku. Tento spolek není jediný, který se v opravě drobných památek severních Čech angažuje; podobná organizace se podílela na obnově kostela sv. Petra a Pavla v Horním Pysku, občanské sdružení Apsida ve spolupráci s římskokatolickou církví opravovalo kostel v Deštné u Dubé, radnice společně se sudetskými Němci, původními obyvateli, a jejich potomky opravovala kostel v Oknech u Doks,⁵⁵ v plánu bylo také sloužit v Oknech slavnostní bohoslužby i v německém jazyce.⁵⁶

⁵² Jiříšče, ČRo Vltava 18.10.2005

⁵³ Kuldová 2013.

⁵⁴ 11. s. 105-111.

⁵⁵ Kromě finančních příspěvků již zmíněných původně zde usídlených Němců a úřadu byl kostelu věnován obraz též nově usazenými obyvateli.

⁵⁶ Polák 2003.

Takové bohoslužby se konaly v Oknech hned několikrát a právě při těchto mších byl později Jan Nepomuk Jiříšťa kocelebrantem, protože dokázal skvěle kázat jak v jazyce českém, tak v jazyce německém.⁵⁷ V tomto smyslu je důležité zmínit, že region, v němž Jiříšťa působil, v minulém století opustila velká část jeho původních obyvatel, sudetští Němci odtud museli po konci druhé světové války odejít a nově příchozí obyvatelé již neměli valný zájem na údržbě v podstatě německých památek, jako byl například právě zmíněný kostel v Oknech. V současnosti je ale možné právě na tomto místě možné ukázat v jistém smyslu zájem potomků původních obyvatel o obnovu památek, a to jednak finanční a hmotnou pomocí, ale i pořádáním akcí ve spojení se současnými obyvateli.

I v tomto ohledu byly jeho aktivity pozoruhodné: úspěšně se snažil rozvíjet úctu současného obyvatelstva zejména k památkám a historii jejich regionu, ale rovněž k památkám a historii obecně. Památky, které byly i díky jeho úsilí obnovovány, měly v podstatě německý původ, takže se dá říci, že je jeho činnost v této oblasti o to více cenná, neboť pěstovala zájem o péči o památky regionu v kraji v tomto směru problematickém.

Jiříšťa dokázal připoutat zájem lidí, a to jednak svými komunikačními schopnostmi, ale především schopností přesvědčit je o výjimečnosti místa, na němž se nacházejí, stejně jako o výjimečnosti doby, v níž na místo přišli. V tomto směru lze také chápat množství pravidelně pořádaných událostí, které měly vždy jasně daný kontext místní i časový, například svatojakubská pouť, svatojánský táborák, podzimní výlety, novoroční bohoslužby či setkání u Betlémského světla. Zároveň pro všechny zúčastněné odkrýval vztah mezi minulostí a současností, což dovedl vskutku mistrně, jak se o tom můžeme přesvědčit také při jeho rozhlasových vstupech.

J. N. Jiříšťa nespolupracoval se sdružením jen při příležitostech, při nichž plnil své poslání kněze. Často neváhal opustit roli kněze a s oblibou se účastnil i soukromých akcí společně se členy sdružení Drobné památky severních Čech, stejně jako se členy jiných skupin.⁵⁸

⁵⁷ Kuldová 2013.

⁵⁸ Přátelské vztahy mezi Jiříštem a členy sdružení jsou zmiňovány již v prvním almanachu, který sdružení vydalo. Almanach 2002–2004. Tradicí se staly akce jako například svatojakubská pouť či rozdávání Betlémského světla, pravidelně se konaly také novoroční bohoslužby, Velikonoční bohoslužby a bohoslužby na Květnou neděli. Almanach 2002–2004. s. 98-99. Jiříšťa organizoval také pravidelné podzimní výlety: pouť po staré poutní cestě do Hejnic (Almanach 2002–2004), výlet po drobných památkách k Ještědu a k prameni Ploučnice (Almanach 2005), výlet na Blaník a do Vlašimi (Almanach 2006), výlet do Doksan a Panenského

V časopise Respekt je jeho postoj označen jako liberální. On sám svůj postoj popisuje pomocí jednoho ze spisů Tomáše Akvinského: „zbožnost je náklonnost nebo otevřenost ke všemu dobrému“. Tedy že i mnoho lidí, kteří nepatří k církvi, je možné označit za zbožné vzhledem k jejich dobrým skutkům. Toto dokládá i svým vlastním pozorováním; mnoho těch, kdo pomáhali při opravách kostelů, kapliček či křížků, se k církvi nehlásí, ale podle výše zmíněné teze Tomáše Akvinského jsou i oni zbožní.⁵⁹ Právě ty, kteří nepatří k církvi, ale podílejí se na obnově drobných památek ve svém okolí ochotou pomoci či štedrostí, dával za příklad těm, jejichž praxe víry se omezuje pouze na odříkání modlitby.⁶⁰

Právě jeho liberální postoj byl jedním z důvodů, proč se spolupráce mezi ním a lidmi obnovujícími drobné památky rozvinula do skutečně nevídaných rozměrů. J. N. Jiříšťa byl díky svým výjimečným komunikačním schopnostem vyhledávaný nejen lidmi věřícími, ale neobvykle také ateisty. Jeho osobnost byla autoritou ne díky své církevní hodnosti, ale právě díky svým schopnostem organizačním a komunikačním, díky své značně vysoké erudici v mnoha oborech a díky své sebejistotě. Jiříšťa založil tradici mnoha akcí, které by bez něj nebyly uskutečnitelné, a jejichž dodržování přetrvalo i po jeho smrti. Spojoval dohromady různorodé skupiny lidí, díky jejichž spolupráci se v tomto regionu daří i nadále obnovovat církevní památky.

2.1.1 Spolupráce při obnově kostela sv. Jakuba Většího v Bořejově

Rozsáhlá spolupráce mezi Občanským sdružením Drobné památky severních Čech a Janem Nepomukem Jiříštem probíhala při oživení kostela sv. Jakuba v Bořejově, jehož se účastnilo také občanské sdružení Pšovka.⁶¹ Kostel sv. Jakuba Většího stojí nedaleko hradu Houska ve vsi Bořejov čítající asi 10 domů. V době, kdy Jan Nepomuk Jiříšťa dostal toto místo na starost, byl kostel zpustlý s vytlučenými okny, z oltářů a z kazatelny byly obrazy vyřezané a vysekané sekyrou. Brzy poté, co začal do Bořejova dojíždět, se s místními dobrovolníky domluvil na úklidu kostela a hřbitova, kde byly při brigádách na původní místa umístěny některé náhrobky. V roce 2003 se pak v kostele konala první svatojakubská pouť. O kostel

Týnce (Almanach 2007), výlet za památkami Neratovicka a Staroboleslavka (Almanach 2008) a výlet do barokní krajiny v okolí Jičína (Almanach 2009–2013).

⁵⁹ Respekt 2010.

⁶⁰ Štogrová 2006. s. 105-111.

⁶¹ Almanach 2002-2004. s. 3.

a jeho oživení postupně začali projevovat zájem právě lidé ze sdružení Drobné památky severních Čech či z Okrašlovacího spolku Kokořínska, jako například malíř Aleš Krejča či umělecký kovář a sochař Petr Císařovský.⁶² Místo se skutečně podařilo oživit a dodnes se užívá nejen k náboženským účelům, ale také k pořádání malých hudebních festivalů.⁶³

Vybavení bořejovského kostela se během let dařilo úspěšně obnovovat. Během svatojakubské poutní mše v roce 2013 tak například mohly zaznít nově opravené varhany.⁶⁴ Díky Jiříštho spojení s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech a Pšovkou – okrašlovacím spolkem Kokořínska, jejichž členy jsou i četní umělci, se podařilo vybavit oltáře kostela zejména obrazy, ale i dalšími chybějícími součástmi. Hlavní oltář bořejovského kostela je vybaven obrazem zobrazujícím sv. Jakuba od akademického malíře Aleše Krejči a obrazem zobrazujícím Pannu Marii od akademické malířky Venduly Císařovské.⁶⁵ Apoštol sv. Jakub je na oltáři zobrazen jako poustevník, s holí v ruce a s kloboukem na hlavě, jak kráčí skrze skalnaté údolí směrem k pozorovateli.⁶⁶ Apoštol Jakub nazývaný Větší, popřípadě Starší, byl jedním z trojice apoštolů, kteří měli nejbližší ke Kristu. Byl také prvním z apoštolů, který zemřel mučednickou smrtí. V 9. století byl ve Španělsku nalezen jeho hrob, při němž vzniklo jedno z největších poutních míst. Sv. Jakub je také často spojován s Pannou Marií, částečně vzhledem k tomu, že mezi apoštoly bývá zobrazován s článkem křesťanského vyznání víry hovořícím o Panně Marii, částečně díky k legendě o snu sv. Jakuba, v němž se mu Panna Marie zjevila na břehu řeky Ebro s přáním, že na onom místě chce být uctívána. Tato legenda, jak uvádí J. N. Jiříšth v jednom ze svých duchovních zamyšlení, byla vymalována v 18. století významným českým malířem Václavem Vavřincem Rainerem.⁶⁷ V návaznosti na zmíněnou souvislost mezi Pannou Marií a sv.

⁶² Respekt 2010.

⁶³ Sdružení provádělo kromě drobných oprav i ty rozsáhlé a nákladné, byla opravena střecha kostela a kostelní věže a byla obnovena část omítek. Almanach 2009–2013. s. 32.

⁶⁴ J. N. Jiříšth měl při této příležitosti výklad o jejich historii, opravě a zvuku, sám na ně také zahrál. Almanach 2009–2013. s. 65-66.

⁶⁵ Oba tyto obrazy byly J. N. Jiříšth slavnostně požehnány při svatojakubské poutní mši 24. července 2004. Tuto bohoslužbu, při níž zazněla píseň Svatý Václave, natáčela Česká televize a její sestřih byl vysílán v hlavních zprávách. Svatojakubská pouť.

⁶⁶ Podobně tento obraz popisuje J. N. Jiříšth ve svém duchovním zamyšlení 26.7.2006. Jiříšth, ČRo Vltava 26.7.2006.

⁶⁷ Jiříšth, ČRo Vltava 26.7.2006.

Jakubem pak také můžeme chápat umístění obrazu Panny Marie v horní části hlavního oltáře.

Součástí hlavního oltáře je také tabernákl, který společně s barokním svícnem opravoval Petr Císařovský.⁶⁸ Nově osazeny rovněž boční oltáře tohoto kostela, a to obrazy Dne a Noci od již zmíněného Aleše Krejči. Vendula Císařovská vytvořila také malby Evangelistů na kazatelně⁶⁹ a pro bořejovský kostel namalovala rovněž obrazy Křížové cesty.⁷⁰

J. N. Jiříšně měl zálibu rovněž v hudbě a dějinách hudby, proto není divu, že se bořejovský kostel stal místem konání řady drobných hudebních akcí, při jejichž organizaci J. N. Jiříšně spolupracoval s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech a Okrašlovacím spolkem Kokořinska Pšovka. Pravidelnou událostí je koncert Komorního orchestru Dvořákova kraje z Kralup nad Vltavou, při němž je interpretována barokní i současná hudba.⁷¹ Vystoupila zde rovněž violoncellistka Jana Šilerová s varhaníkem Jiřím Parkandlem,⁷² členka Státní opery v Praze houslistka Zdena Mudrová,⁷³ a kytaristka a písničkářka Eva Henychová.⁷⁴ Při různých příležitostech zde vystoupila také skupina SoliDeo interpretující středověkou hudbu na dobové nástroje.⁷⁵

Kromě jmenovaných umělců kostel sv. Jakuba Většího v Bořejově navštívily i významné osobnosti české politiky a literatury, senátor a písničkář Svatopluk Karásek,⁷⁶ tehdejší ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg a básník Jáchym Topol.⁷⁷

V kontextu literární historie byla významná J. N. Jiříšněm pořádaná akce, která se v kostele sv. Jakuba Většího v Bořejově poprvé konala dne 28. září 2008. Náplní této události nazvané

⁶⁸ Tabernákl byl posvěcen při svatojakubské poutní mši 24. července 2004. Almanach 2002–2004. s. 99.

⁶⁹ Malby Venduly Císařovské a obrazy Aleše Krejči byly požehnány při svatojakubské poutní mši 24. července 2010. Almanach 2009–2013. s. 65-66.

⁷⁰ Ty byly požehnány při svatojakubské pouti 28. července 2007. Almanach 2007. s. 65-66.

⁷¹ Komorní orchestr Dvořákova kraje v kostele sv. Jakuba Většího pravidelně účinkuje od roku 2004 v rámci svého podzimního soustředění, během něhož rovněž vystupuje například v zámecké kapli v Doksech. Orchester v bořejovském kostele účinkuje bez nároku na honorář, výtěžek z koncertu je určen na obnovu kostela. Almanach 2009–2013. s. 70.

⁷² Výtěžek z tohoto koncertu byl rovněž věnován na obnovu kostela. Koncert 20. září 2003.

⁷³ Ta v bořejovském kostele vystoupila u příležitosti dušičkové pouti 29. října 2006. Almanach 2006. s. 69.

⁷⁴ Almanach 2009–2013. s. 64.

⁷⁵ Skupina zde vystoupila například po Jiříšněho Velikonoční bohoslužbě 17. dubna 2006. Almanach 2006. s. 55, měla zde též Adventní koncert 6. prosince 2008. Almanach 2008. s. 48.

⁷⁶ Svatopluk Karásek se účastnil svatojakubské poutní mše roku 2004. Almanach 2002-2004. s. 98-99.

⁷⁷ Účastnili se dušičkové poutní mše v roce 2007. Almanach 2007. s. 65.

Svatováclavské bdění bylo čtení J. N. Jiříštěho z nejstaršího staroslověnského textu o sv. Václavu, které bylo prokládáno zpěvem starých českých duchovních písní.⁷⁸ Tato událost byla výjimečná jednak výběrem textu, který je významnou českou literární památkou, která ale není veřejnosti příliš známá, ale zejména tím, že propojovala významné dějinné události se současností. I výběrem předčítaného textu Jiříště demonstroval starobylost svátku sv. Václava všem zúčastněným a posiloval v nich ideu sepětí současného s minulým.

Nejstarším staroslověnským textem o sv. Václavu, jak je v Almanachu 2008 pojmenován, je myšlena tzv. První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Ta vznikla zřejmě již v polovině 10. století v Čechách, avšak rukopisně se dochovala až v mladších opisech ruské a charvátské redakce.⁷⁹ Život sv. Václava je v této legendě líčen jako život panovníka usilujícího o jednotu a rozvoj země a který byl v boji o moc zavražděn. Na rozdíl od tzv. Druhé staroslověnské legendy o sv. Václavu, v níž je patrný vliv legend psaných latinsky, v ní jsou méně patrné náboženské motivy.⁸⁰ Tato akce, která se konala i o rok později 27. září, jen s o něco menším počtem účastníků,⁸¹ v sobě spojuje úctu ke světcovi, který je také českým zemským patronem, s kořeny této úcty v reálné historické postavě. J. N. Jiříště v tomto případě prokazuje hluboké znalosti literární historie a využívá je ke zdůraznění historického a literárně historického kontextu světcovy osobnosti. Tím, že se právě akce konala večer či v předvečer svátku sv. Václava, Dne české státnosti, propojoval Jiříště vzdálenou historii se současností a upevňoval tuto myšlenku spojení současného a minulého ve všech přítomných.

Velkou účast mělo rovněž pravidelně setkání u Betlémského světla, při kterém se kromě krátké bohoslužby zpívaly také koledy a zněla živá hudba. Rozdávání Betlémského světla se obvykle koná zejména ve větších centrech. Avšak tato událost měla právě zde značně vysokou účast, ačkoli se jedná o opravdu malou obec velmi vzdálenou od větších měst. To bylo zapříčiněno jednak jeho schopností vytvořit výjimečnou atmosféru, a to nejen při této události, ale i tím, že se kostel stal místem, jenž během let opravdu rozkvetl, a nejen pro členy sdružení se stal upomínkou vykonaného díla, místem, v němž se mezi viditelnými

⁷⁸ Almanach 2008. s. 46.

⁷⁹ Hauptová 2004. s. 108.

⁸⁰ Chaloupka 2005. s. 1099.

⁸¹ Almanach 2009–2013. s. 70.

výsledky své práce často shledávali. Setkání se konalo poprvé 23. prosince 2003,⁸² a díky českolipským skautům, kteří sem Betlémské světlo pravidelně přiváželi, si může rozsvítit svíčku každý návštěvník. Pobožnosti měl při této příležitosti na starost právě Jan Nepomuk Jiříšťa, a to až do roku 2013, kdy 9. prosince předčasně zemřel. Na předvánoční setkání toho roku přišlo více než 200 návštěvníků nejen kvůli Betlémskému světlu, ale především proto, aby „společně s ostatními vzpomněli na svého faráře, kamaráda a přítele, nedávno zesnulého Jana Nepomuka Jiříšťa“.⁸³

2.1.2 Spolupráce při obnově drobných památek

Od první drobné spolupráce⁸⁴ J. N. Jiříšťa navázal kontakt množstvím umělců a restaurátorů z řad Občanského sdružení Drobné památky severních Čech a Pšovky – Okrašlovacího spolku Kokořínska. J. N. Jiříšťa byl osobností, která díky svým komunikačním schopnostem fungovala jako svorník, bez něhož by v takovýchto rozměrech nebyla v regionu Podbezdězí spolupráce při obnově památek možná. V tomto byl J. N. Jiříšťa výjimečný, v jiných farnostech takováto spolupráce neexistovala a neexistuje.

V tomto kontextu je třeba zmínit, kromě již zmíněných umělců spolupracujících na obnově kostela sv. Jakuba Většího v Bořejově, několik umělců, kteří s J. N. Jiříštem spolupracovali. Pro skalní kapli ve Ždíreckém Dole namalovala nový obraz sv. Jana Křtitele Martina Matoušková.⁸⁵ Tento obraz byl ale ukraden, a tak bylo namalováno další plátno zobrazující sv. Jana Křtitele, jehož autorkou je Irena Gosmanová.⁸⁶ Ta namalovala též obrázek Panny Marie Deštné pro kapličku u Ždírcu.⁸⁷ Další umělkyní, která se společně s Jiříštem podílela na obnově drobných památek, byla Annemarie Wünschová, která namalovala původní technikou podmalby na sklo obrázek Panny Marie Bolestné, jenž byl umístěn v sedle Na

⁸² Almanach 2002–2004. s. 98-99.

⁸³ Příspěvky jsou vždy dobrovolné a jsou využívány na opravy kostela. Almanach 2009–2013. s. 75-76.

⁸⁴ První zmíněnou spoluprací bylo statické zajištění nakloněného kříže v osadě Zadní Hlínoviště. Almanach 2002–2004. s. 44.

⁸⁵ Ten byl J. N. Jiříštem slavnostně požehnan při procesí 25. června 2004. Almanach 2002–2004. s. 70.

⁸⁶ Ten byl požehnan při mši 23. června v kostele v Bořejově J. N. Jiříštem. Ve Ždíreckém Dolu se po mši konal tradiční svatojánský táborák. Almanach 2006. s. 61.

⁸⁷ Tento nový obrázek byl J. N. Jiříštem požehnan v neděli 28. října 2008 po Svatováclavském bdění. Almanach 2008. s. 46-47.

Výpřeži u Ještědu.⁸⁸ Pro opravenou kapli sv. Prokopa namalovala Markéta Myšková obraz, na němž je sv. Prokop orající zlým duchem.⁸⁹ Autorkou hned dvou obrazů, které J. N. Jiříšče požehnal, je Markéta Kašparová. Ta namalovala obrázek sv. Jiří, který je umístěn pod Kobylou u Svoru,⁹⁰ a obraz sv. Valentina, který je umístěn v kapli sv. Valentina v Novém Šidlově.⁹¹

S touto kaplí je spojen Jiříščeho příspěvek na konferenci Kaplička na návsi, křížek v polích.⁹² J. N. Jiříšče na této konferenci vystoupil 14. května 2006, tedy ještě před rekonstrukcí této památky, během plánovaného výletu po památkách Zákupska s příspěvkem *Spolupráce s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech očima duchovního správce*, který je otištěn ve sborníku u příležitosti konference vydaném. V něm se Jiříšče vyjadřuje ke smyslu záchrany drobných památek, s nimiž jsou spjaty lidské příběhy, k bohaté spolupráci se členy sdružení, zároveň se věnuje také postavě sv. Valentina, jenž je patronem této památky.⁹³

J. N. Jiříšče byl také často organizátorem neformálních akcí, při nichž ale rovněž pokračoval ve své činnosti coby průvodce směřujícího všechny zúčastněné k zájmu o dějiny regionu a historii vůbec. Kromě již zmíněných pravidelných podzimních výletů byl například iniciátorem návštěvy zříceniny hradu Starého Bernštejna u Vrchovan,⁹⁴ na jeho pozvání

⁸⁸ Osazení obrázku se konalo v listopadu 2004, ve spolupráci s Jizersko-Ještědským spolkem bylo vybráno místo, kde bude umístěn. Samotného umístění obrázku se účastnil i J. N. Jiříšče, který ho na místě požehnal a podal výklad k ikonografii. Almanach 2002–2004. s. 107-108.

⁸⁹ Tuto kapli nacházející se u osady Korce opravovalo sdružení v roce 2007 sdružení. Opravené kapliče požehnal 22. června Jan Nepomuk Jiříšče, po požehnání následoval ještě tradiční svatojánský táborák. Almanach 2007. s. 61.

⁹⁰ Ten byl na vzrostlý strom umístěn na jaře roku 2009, požehnan byl o rok později, 23. dubna 2010. Požehnání doprovodil J. N. Jiříšče vyprávěním o sv. Jiří a všichni přítomní zpěvem náboženských písní. Almanach 2009–2013. s. 60-61.

⁹¹ Ta byla vysvěcena J. N. Jiříščem 13. května 2011. U této příležitosti promluvil Jiříšče také o historii kaple. Slavnost doprovázela živá hudba a občerstvení. Almanach 2009–2013. s. 62.

⁹² Konference se konala od 13. do 14. května 2006 ve Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě. Almanach 2006. s. 56-59.

⁹³ Štogrová 2006. s. 105-111.

⁹⁴ Návštěvy se účastnilo téměř 40 lidí včetně členů sdružení. Kromě prohlídky zříceniny hradu, při níž měl majitel hradu výklad o jeho historii a o dějinách středověkých Čech, účastníci navštívili i kapli v obci Horkey, kterou má sdružení v pronájmu. Celý tento program byl zakončen neformálně, u táboráku. Almanach 2005. s. 95.

navštívili členové sdružení faru a kostel v Dolní Krupé⁹⁵ a ve Ždírci se konalo také svatohaštalské setkání u příležitosti svátku sv. Haštala, Jiříštěho oblíbeného světce.⁹⁶

2.2 Péče o památky v dalších místech jeho duchovní správy

Jan Nepomuk Jiříště se věnoval také renovacím dalších kostelů, které měl jakožto jejich duchovní správce na starosti. Kromě obnovy kostelů v Bořejově a v Kruhu se zasloužil také o záchranu oltáře a výměnu oltářního obrazu v Oknech.⁹⁷ V roce 2013 byla také dokončena dlouho trvající výmalba kostela Povýšení sv. Kříže v Bělé pod Bezdězem, pro tento kostel se Jiříštěmu podařilo získat nové vybavení. Také se mu podařilo získat originál bělské Piety z kostela Povýšení sv. Kříže, který se dlouhou dobu nacházel mimo Bělou. Tato velmi cenná soška byla umístěna v bělském muzeu, u příležitosti jejího umístění měl Jan Nepomuk Jiříště přednášku, a to nejen o této konkrétní sošce.⁹⁸

S muzeem v Bělé pod Bezdězem spolupracoval Jan Nepomuk Jiříště i při příležitostech jako bylo pořádání mší v zámecké kapli a v kostele sv. Václava nebo festivalu Noc kostelů. Společně byly připravovány také výstavy týkající se náboženské tradice Podbezdězí: výstava Úcta k Nejsvětější trojici proběhla v roce 2012, následovala výstava Úcta ke sv. Janu Nepomuckému. Pro rok 2014 ještě vybral Jan Nepomuk Jiříště téma Úcta k Panně Marii.⁹⁹ Na toto téma vznikly roku 2014 dokonce výstavy dvě, Mariánská úcta v Podbezdězí a Mariánská úcta v Podbezdězí, Poutě a poutnictví, obě věnované jeho památce.¹⁰⁰

Významným počinem Jana Nepomuka Jiříštěho byla záchrana barokního oltáře v kostele sv. Jiljí v Bezdězu. Oltář s ústředním obrazem patrona kostela sv. Jiljí a s plastickou a figurální výzdobou pochází ze třetí čtvrtiny 18. století. Před restaurováním byl ve špatném stavu, jednotlivé kusy odpadávaly, ale díky finančním prostředkům bezdězské farnosti a programu restaurování movitých kulturních památek Ministerstva kultury České republiky získal svou původní podobu. Tato záchrana byla nominována do celostátního kola Ceny Národního

⁹⁵ Faru v Dolní Krupé nabídl Jan Nepomuk Jiříště sdružení k pronájmu a u příležitosti jejich návštěvy zde promluvil také o historii zdejšího kostela a zahrál na kostelní varhany. Almanach 2006. s. 59.

⁹⁶ Při této příležitosti měl J. N. Jiříště o tomto světci výklad. Almanach 2006. s. 53-54.

⁹⁷ Michálková 18.9.2014.

⁹⁸ Kuldová 2013.

⁹⁹ Kuldová 2014.

¹⁰⁰ Michálková 31.7.2014.

památkového ústavu Patrimonium pro futuro v kategorii záchrana a obnova památky,¹⁰¹
ocenění ale nakonec nezískala.¹⁰²

¹⁰¹ Michálková 18.9.2014.

¹⁰² Michálková 30.9.2014.

3 Tvorba Jana Nepomuka Jiříštěho

V tvorbě Jana Nepomuka Jiříštěho se objevují především hagiografická témata, zejména hagiografie mariánská a spojená s českými patrony. Ve všech svých textech uplatňuje široké spektrum znalostí české a evropské historie, dějin umění, české literatury a křesťanského náboženství. Jak je patrné z přehledů pramenů, popřípadě z výběrů z literatury, které u všech svých odborných příspěvků uvádí, formuluje tyto texty z části na základě odborné literatury, zčásti na základě studia pramenů písemných, archivních fondů nebo kronik, ale i hmotných, jimiž jsou zejména četné drobné církevní památky. Ve svých textech často cituje významné české osobnosti, například Bohuslava Balbína, Václava Viléma Štecha, Jeronýma Cechnera nebo Zdeňka Kalistu. Často se také odkazuje k dílu významného českého kněze, historika a literáta Antonína Podlahy či Vojtěcha Sádla. V nahrávkách, které namluvil pro Český rozhlas, a v některých textech otištěných jsou jeho hluboké znalosti skloubeny zejména s úvahami duchovního rázu. V jeho tvorbě je také významná činnost překladatelská: překlady z němčiny také často posouvají jeho dílo svým přínosem k bádání na poli dějin regionu.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, J. N. Jiříště může být chápán jako pokračovatel v tradici literárně činných kněží, zejména historiků, v českém prostředí. Určité paralely můžeme vidět zejména při porovnání s dílem Josefa Vašici. O tomto významném badateli, jehož bádání na poli slavistiky, filologie, historie literatury i dalších oborů, píše Martin C. Putna, že „byl přijímán jako jeden z nemnoha kněží, kteří byli v pražských nejen katolických kruzích přijímáni jako našinci, ne jako návštěvníci z jakéhosi exotického klerikálního světa“.¹⁰³ Jak bylo uvedeno výše, ani Jiříště nebyl svým okolím vnímán jako člověk od nich vzdálený, ale jako jeden z nich. Nejdůležitější spojení ovšem leží v oblasti zájmu o období baroka. Josef Vašica si získal největší proslulost v široké veřejnosti zejména jako barokista. Byl to právě on, kdo objevil zapomenuté literární dílo Fridricha Bridela a zveřejnil o něm značné množství studií. Mimo edic Bridelových textů vydával také edice děl jiných autorů, za všechny zde jmenujeme Bilovského *Vino ze svatby v Káni*, kteroužto edici v jednom ze

¹⁰³ Putna 2010. s. 1216.

svých duchovních zamyšlení jmenoval i J. N. Jiříšťa. Josef Vařica také roku 1938 vydal soubor svých statní pod názvem Āeské literární baroko.¹⁰⁴

Právě baroko je obdobím nejvíce zpracovávaným v díle J. N. Jiříšťa. Ten se ve svých textech velice často obrací k dějinám 17. a 18. století, nejen dějinám regionu, ale rovněž k českým dějinám umění tohoto období. Josef Vařica ve své době neustále polemizoval s vlasteneckou tezí baroka jakožto úpadkového období a ukazoval období 17. a 18. století jako dobu rovněž bohatou na literární památky.¹⁰⁵ Podobně ve svém díle v oboru církevní historie a historie umění se snaží i Jiříšťa napravovat stále zakořeněnou tezi o baroku jakožto době temna, která v jeho současnosti vycházela jednak z myšlenek vlastenců během obrození, ale která byla v Āechách podporována i v druhé polovině 20. století. Oba, jak Vařica, tak Jiříšťa, vraceli zpět k životu památky 17. a 18. století. Vařica zejména ty literární, Jiříšťa ty umělecké a stavební.

Mimo tohoto výrazného spojení je možné najít ještě další paralely, například překladatelskou činnost, ačkoli ta se u obou liřila jednak překládaným jazykem, tak obdobím původu textů. V jejich díle můžeme najít také společný prvek kontinuity katolictví v Āechách. V neposlední řadě je spojujícím prvkem také široký kulturní rozhled¹⁰⁶ či udržování kontaktu s kulturními elitami.¹⁰⁷

Témata Jiříšťa tvorby můžeme shrnout takto: Kromě hagiografie mariánské, hagiografie zejména českých patronů a období baroka, která už byla rozvedena výše, se jeho tvorba věnuje zejména památkám, ať už těm drobným stavebním či uměleckým, a to zejména v regionu Podbezdězí, dále dějinám umění a ikonografii, zejména té mariánské, a obecně dějinám regionu Podbezdězí.

Jan Nepomuk Jiříšťa významně přispěl k bádání v oblasti historie regionu Podbezdězí a Āeskolipska. Památkami se zabýval nejen z hlediska historického či umělekohistorického, ale viděl za nimi také příběhy lidí, kteří je z různých důvodů nechávali stavět nebo je

¹⁰⁴ Putna 2010. s. 1222-1223.

¹⁰⁵ Putna 2010. s. 1224.

¹⁰⁶ V tomto směru uvádí Putna například Vařicou naznačenou podobnost metaforiky Bridelovy s metaforikou Máchovou či Březinovou, nebo barokní řád venkova v Babičce Boženy Němcové. Putna 2010. s. 1225.

¹⁰⁷ Putna 2010. s. 1226.

navštěvovali, a snažil se tyto příběhy odkrývat.¹⁰⁸ Ve spolupráci se sdružením Drobné památky severních Čech se mu mnohokrát podařilo odkaz těchto lidí oživit.

3.1 Samostatně vydané publikace

Jedinou knihou J. N. Jiříštěho je Kostel a klášter sv. Václava s podtitulem Augustiniáni v Bělé pod Bezdězem. Kniha byla vydána nakladatelstvím Onyx ve spolupráci s Českou provincií řádu sv. Augustina roku 2012 u příležitosti výročí 750 let Augustiniánů v Čechách. Tato odborná kniha je příspěvkem v oboru historie regionu Podbezdězí, čemuž odpovídá i charakter použitých pramenů a práce s nimi. Jde o jeden z posledních vydaných textů J. N. Jiříště, tudíž v něm autor mohl zhodnotit svou dřívější práci na textech s podobnou tematikou.¹⁰⁹ Malé dějiny kláštera jsou míseny s velkými dějinami státu, respektive všech státních celků, které se od počátku jeho fungování vystřídaly. Kniha svým detailním pohledem na výtvarná díla v inventáři kostela také přispívá k poznání regionu Podbezdězí z hlediska oboru dějin umění, a to v širokém kontextu územním i časovém.

Jak je patrné z titulu knihy, hlavními tématy jsou dějiny kostela sv. Václava a historie působení řádu Augustiniánů v Bělé pod Bezdězem. Autor se v této publikaci podrobně zabývá dějinami kláštera od jeho založení, respektive od založení města Bělá, až do současnosti. Popisovány jsou též aktivity augustiniánů z Bělé v oblasti kultury, školství a umění, jmenovitě jsou z jejich řad uvedeny osobnosti, které se projeví jako výjimečné v oblasti školství, divadla, hudby, malířství a sochařství, a to Jana Jiřího Heinsche, výnamného českého barokního malíře, který mezi lety 1702 až 1704, kdy byl jedním z bělských řeholníků, namaloval pro klášter mimo jiné rozměrný lunetový obraz na námět setkání sv. Augustina s Kristem, Felixe Hörleho, který v roce 1781 vytvořil architekturu oltáře sv. Kříže,¹¹⁰ Possidia Kisevatera, který později působil jako regenschori v Pšovce u Mělníka, Arnošta Pabsmanna, který působil jako kazatel, varhaník a regenschori v Praze u sv. Tomáše,¹¹¹ či Ambrože Poláka, jenž hrál důležitou roli při vzniku bělského muzea právě v prostorách kláštera.¹¹² Mezi osobnosti spjaté s bělským klášterem řadí J. N. Jiříště dva

¹⁰⁸ 11.

¹⁰⁹ 5, 7, 8.

¹¹⁰ 17. s. 20.

¹¹¹ 17. s. 22.

¹¹² 17. s. 23-24.

významné české spisovatele, Jakuba Demla, jenž právě v Bělé vydal jeden ze svazků Šlápějí, a Vladimíra Holana, jenž v Bělé pod Bezdězem strávil své mládí a ve svých vzpomínkách se k bělskému klášteru vrací.¹¹³

Zvláštní pozornost je věnována architektuře, samostatné kapitoly jsou věnovány vnější a vnitřní výzdobě kostela sv. Václava, kaplím sv. Jana Nepomuckého a sv. Mikuláše Tolentinského, sakristii a budově kláštera; sochy, fresky i obrazy jsou popsány z hlediska jejich vzniku a vývoje, též jsou ikonograficky interpretovány. Publikace je hojně doplněna fotografickými a kartografickými přílohami.¹¹⁴

Kniha o augustiniánském klášteře v Bělé pod Bezdězem je vlastně završením badatelského úsilí J. N. Jiříštěho. V tématu kláštera se mu podařilo propojit nejen význam duchovních dějin regionu a objektu jako významné stavební památky, ale také představit klášter jako memento dějin, jednak jako živoucí místo, plné dobových kazatelských, literárních a symbolických kontextů, ale též jako memento politické. K prvnímu zmíněnému: do knihy vložil Jiříště ne zcela obvykle důkladnou charakteristiku augustiniánské ikonografie. V emblémech v lunetách klášterního kostela sv. Václava rozpoznal citace dobově populární emblematické knížky *Mundus symbolicus*, jejímž autorem je augustinián Phillip Picinelli, a k výkladu připojil i jejich vlastní překlad z latiny. Vyložil také důkladně ikonografii kaple sv. Mikuláše Tolentinského, ve které zejména objevně a velice cenně upozornil na vazby k dobové homiletice, konkrétně ke kázáním slavného vídeňského augustiniána Abrahama a Santa Clara. K tomuto živému kontextu náleží i spojení se současně existující komunitou českých augustiniánů, jmenovitě s jejím dodnes působícím převorem Juanem Provechem.¹¹⁵ Politickým mementem jsou pak podrobné poznámky o dějinách kláštera po roce 1948, kdy o klášter pečoval již pouze jeden augustinián Vít Mareček, a to až do jeho internace v Oseku.¹¹⁶

¹¹³ 17. s. 24.

¹¹⁴ 17.

¹¹⁵ Juan Provecho byl rovněž jedním z účastníků konference ve Slaném roku 2004, jíž se účastnil i J. N. Jiříště. Ve sborníku z této konference se pak objevil Jiříštěho text Mariánský klášter na Bezdězu a úcta Panny Marie Montserratské v jeho okolí.

¹¹⁶ 17.

3.2 Publikační činnost v odborně zaměřených periodikách

Posel z Budče – almanach poutníků na staroslavnu Budeč

Článek *Svatojánské památky na křížovníckých působištích* otiskl roku 1998 Posel z Budče – almanach poutníků na staroslavnu Budeč. J. N. Jiříšče zde na necelých dvou stranách podává přehled památek k počtě sv. Jana Nepomuckého na celkem 19 místech spojených s působením řádu křížovníků s červenou hvězdou. U města či obce, kde lze památku najít, uvádí také její konkrétní umístění. K dalším uváděným údajům, pokud jsou známé, patří umělec, který sochu či obraz vytvořil, osobnost, jejíž nadací dílo vzniklo, dataci a v některých případech historii týkající se konkrétního díla. V souvislosti s památkami spojené se sv. Janem Nepomuckým uvádí Jiříšče rovněž řadu odborných textů, které se k nim rovněž vztahují, a to kupříkladu významné dílo českého římskokatolického kněze, archeologa a historika umění Antonína Podlahy *Posvátná místa království českého*, společné dílo již zmíněného Antonína Podlahy a rovněž římskokatolického kněze, historika a pedagoga Eduarda Šittlera *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese karlínském*, knihu *Kostel na Chlumu sv. Máří*, jejímž autorem je duchovní a historik umění Vojtěch Sádlo, či několikasvazkové *Umělecké památky Čech*.¹¹⁷ Vzhledem k tomu, že tento článek vyšel již během jeho studií, můžeme konstatovat, že již v počátcích své tvorby se Jiříšče vztahoval k církevním autoritám v oblasti historie a na jejich dílo navazoval.

V roce 2000 vyšel v almanachu Posel z Budče další text J. N. Jiříšče, článek *Imago Pietatis: Několik poznámek ke vzniku a vývoji zobrazení Panny Marie bolestné*. Text je svým zaměřením přínosný k bádání v oboru dějin umění v Čechách. Zaobírá se podrobně jedním konkrétním typem zobrazování v kontextu dějin českých zemí od středověku do současnosti, základy pro zobrazení Panny Marie bolestné ale spatřuje již v křesťanském starověku. Autor zde demonstruje svůj široký rozhled v oblasti dějin českého umění spojený s důkladnou ikonografickou interpretací vybraných děl a vytváří tak celistvý obraz uměleckého zpracování piety v Čechách v kontextu s českými dějinami. Ve výběru z literatury odkazuje mimo jiné k dílu Antonína Podlahy či Emanuela Pocheho.¹¹⁸

¹¹⁷ 4. s. 24-25.

¹¹⁸ 6. s. 27.

Jiříště v textu podává výklad ke genezi samotného zobrazování Panny Marie bolestné, přičemž největší pozornost věnuje typu ztvárnění Panny Marie nazývanému pieta – sedící Panna Marie s mrtvým tělem Krista na klíně. Kromě tohoto typu zobrazení dále uvádí typ Panny Marie pod křížem na Kalvárii a typ oplakávání Krista, z hlediska ikonografického tyto typy charakterizuje. Teoretickou část, v níž se věnuje již zmíněné ikonografické charakteristice v jednotlivých obdobích vývoje vyobrazení piety, vždy doplňuje četnými příklady z českého prostředí, na nichž je možné vývoj zobrazování piety u nás interpretovat.

Jako nejstarší pietu na našem území uvádí tu z dominikánského kláštera sv. Václava v Chebu z doby před polovinou 14. století. Mezi další zobrazení zajímavá pro vývoj piety uvádí Třeboňské ukládání do hrobu, v němž se nově prolínají ikonografické motivy oplakávání Krista a ukládání do hrobu. Další důležitý moment pro vývoj zobrazení spatřuje v posunu od piety vertikální k pietě horizontální v 80. letech 14. století a jako příklad uvádí pietu z kostela sv. Tomáše v Brně. Jako další důležitý bod ve vývoji malby piety určuje piety krásného slohu, v nichž se projevuje postupná estetizace námětů. Vyjadřuje se také k přístupu baroka k tomuto typu zobrazení – jednak vznikají zobrazení nová, jednak jsou akcentována zobrazení starší, a to z důvodu znázornění kontinuity s dlouhotrvající mariánskou úctou v Čechách. Vyzdvihuje také význam řádu servitů pro šíření úcty k Panně Marii bolestné. Vybírá také příklady obrazů znázorňujících Pannu Marii bolestnou z 19. a 20. století, přičemž tento přehled významných památek zakončuje současnými umělci, v jejichž díle je možné tento typ zobrazení Panny Marie najít.¹¹⁹

Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska

Článek *Speculum Marianum lippense – Mariánská úcta na Českolipsku v 17. a 18. století* vyšel roku 2003 ve sborníku Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska. Tento text Jana Nepomuka Jiříštěho je příspěvkem k poznání dějin umění regionu Českolipsko především v době baroka. Svůj text uvádí básní Vladimíra Holana Soška, kterou poté doplňuje slovy historika umění Václava Viléma Štecha o spojení historika umění se zkoumanými památkami, s lidem a se svou zemí.¹²⁰

¹¹⁹ 6. s. 22-27.

¹²⁰ Stejná slova V. V. Štecha se objevují i v jeho příspěvku (11) ve sborníku Štorgová 2006.

Hlavní pozornost je věnována zobrazením Panny Marie, která se v 17. a 18. století těšila značné úctě. Období vymezuje J. N. Jiříšče mimo jiné i dvěma autory, Bohuslavem Balbínem, který se ve svých textech věnuje Madoně svatohorské, Madoně tuřanské a Madoně vartské a na pozadí dějin staroboleslavského reliéfu zobrazujícího Pannu Marii podává dějiny celé země, a Jeronýmem Cechnerem, posledním převorem bezděžského kláštera, který od Balbína ideu mariánských Čech přebírá ještě v druhé polovině 18. století a vkládá ji i do svého kázání u příležitosti sta let od přenesení sochy do kaple na Bezdězu vydaných pod názvem *Centifolia Rosa mystica* v Praze roku 1766.¹²¹

V článku se Jiříšče věnuje zobrazením Panny Marie, která se nacházejí v klášteře augustiniánů v České Lípě, v kostele v Kravařích, ve Svěbořicích u Mimoně, v Dubnici, v Dubé a v kostele v České Lípě zasvěceném památce Mariina narození. Živé úctě se mariánský obraz v tomto českolipském kostele těšil až do 40. let 20. století, kdy se změnila skladba obyvatelstva. Poté úcta upadla.¹²² Podobně jsou na tom i jiné památky Českolipska, v současnosti jsou ale některé z nich obnovovány, jako například kostel v Oknech. Při jeho obnově spolupracují jak obyvatelé současní, tak Němci, kteří museli region opustit. Při této obnově hrál roli i J. N. Jiříšče, který zde sloužil bohoslužby v českém a německém jazyce.¹²³ U všech popisovaných zobrazení se věnuje ikonografické charakteristice, původu konkrétního obrazu či sochy a historii jejich umístění.

Nejvíce pozornosti se ale dostává sošce Panni Marie, která do Horní Police připlula po řece Ploučnici. Tato soška byla podle Jiříšče až do teď téměř opomíjena v odborných pojednáních,¹²⁴ zároveň byla také špatně datována. Závěry jeho bádání v této problematice jsou významné v hledisku dějin umění regionu Českolipska, neboť posouvají tuto sošku mezi historicky významná umělecká zobrazení Panny Marie v Čechách. Dříve uváděnou dataci do počátku 16. století považuje Jiříšče za chybnou a uvádí svou vlastní, kterou podporuje řadou argumentů. Jiříšče vznik sochy posouvá až k přelomu kolem roku 1400,

¹²¹ 7. s. 103-104.

¹²² 7. s. 104-111.

¹²³ Kuldová 2013.

¹²⁴ Podle J. N. Jiříšče sošku zmiňuje ani F. Hantschel ve svém díle o českolipské vlastivědě, není uvedena ani v *Uměleckých památkách Čech*. Zmiňují se o ní Zdeněk Boháč ve své knize týkající se českých poutních míst a ve stati K. Wildenauer, přičemž oba zřejmě vycházejí ze staré knihy W. Köhlera. 7. s. 107.

čímž ji řadí k nejstarším výtvarným zobrazením svátku Navštívení Panny Marie, na jehož zavedení roku 1389 měl vliv arcibiskup Jan z Jenštejna.¹²⁵

Slánské rozhovory

Sborník *Slánské rozhovory* vyšel na základě příspěvků přednesených na česko-španělském setkání ve městě Slaném roku 2004. O důvodech konání tohoto setkání právě ve Slaném hovoří ve svém úvodním slovu starosta města. V regionu se nachází mnoho barokních památek ovlivněných duchovnem Pyrenejského poloostrova, úctě se zde těší španělský lidový světec sv. Isidor, hledač vody, město má dlouhou tradici setkávání rozličných osobností. Svůj význam má také skutečnost, že se setkání konalo v roce, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie.¹²⁶

Článek *Mariánský klášter na Bezdězu a úcta Panny Marie Montserratské v jeho okolí* se zaobírá dějinami hradu Bezdězu v době, kdy byl sídlem řeholníků, věnuje se ale též historii širšího okolí, především rozšíření úcty Panny Marie Montserratské v regionu Podbezdězí, ale i za jeho hranicemi. Kromě podrobného výkladu o historii kláštera se věnuje i popisu inventáře kláštera, respektive klášterní kaple, a průběhu poutí pořádaných v počtě Panny Marie Montserratské. Zvláštní pozornost je věnována umístění sochy Panny Marie Montserratské v kapli a slavnosti u příležitosti 100 let od jejího umístění.

Podstatou článku je v souvislosti s konáním česko-španělské konference popsat přesazení španělského kultu Panny Marie Montserratské do Čech a jeho rozvoj v těchto místech. Hrad Bezděz byl původně sídlem augustiniánů, ti byli ale zanedlouho převedeni do kláštera v Bělé pod Bezdězem. Ovlivněn vystavením sochy Panny Marie Montserratské ve Vídni Albrecht z Valdštejna věnoval Bezděz montserratským benediktinům. Ti po jeho smrti získali od císaře Ferdinanda III navíc klášter v Praze v Emauzích. Po úpravě prostor hradu tak, aby vyhovovaly potřebám řeholníků, se konala v den, kdy se slaví Mariino narození, slavnost, při níž byla do hradní kaple umístěna socha zhotovená podle originálu v klášteře na Montserratu. Klášter se poté stává na dlouhou dobu významným poutním místem a duchovním centrem celého regionu, sláva tohoto místa ale pokračuje i poté, co byl klášter

¹²⁵ 7. s. 101-117.

¹²⁶ Slánské rozhovory 2005. s. 5.

výnosem Josefa II. zrušen. Nadále sem přicházejí poutníci a místo je inspirací i pro velkého českého básníka Karla Hynka Máchu.¹²⁷

Jiříště v článku zmiňuje také osobnosti, které se Bezdězu se svým literárním díle věnují. Prvním z nich je benediktin Vermund Proche a jeho knihy, první o mariánském Bezdězu z roku 1722, v níž se mimo jiné věnuje legendě o Juanu Garinovi, spjaté se vznikem kláštera na Montserratu ve Španělsku, druhá z roku 1743, cenná především svými obrazovými přílohami. Dalším členem řádu, který se tomuto klášteru věnuje, je Vojtěch Raap. Jeho kniha se zabývá zejména zázračnými uzdraveními díky přímlově Panny Marie Montserratské. V neposlední řadě je uveden Jeroným Cechner a jeho *Centifolia Rosa mystica*, kázání pronesené u příležitosti sta let od přenesení sochy Panny Marie Montserratské na Bezděz. Tato událost byla skutečně nesmírně slavností a její součástí byl dokonce i ohňostroj založený na určitém duchovním kontextu mariánské ikonografie. Tento ohňostroj byl v literatuře zatím opomíjen. Právě zde leží velký přínos tohoto textu. Jiříště zde totiž v překladu do českého jazyka uvádí program ohňostroje, jenž byl vydán tiskem v jazyce německém.¹²⁸

Článek je cenným příspěvkem nejen pro sborník textů pronesených u příležitosti česko-španělského setkání, ale též pro poznání historie regionu Podbezdězí spojené s dějinami literatury a dějinami umění. Zároveň, jak již bylo zmíněno, je přínosný zejména díky překladu programu ohňostroje, neboť ten je ve svém překladu uveden v odborné literatuře vůbec poprvé.

Almanachy a sborník Občanského sdružení Drobné památky severních Čech

Almanachy Občanského sdružení Drobné památky severních Čech prezentují aktivitu tohoto sdružení při obnově drobných památek, společenské a kulturní akce pořádané sdružením, v některých ročnících se objevují odborné články tematicky spjaté s obsahem daného almanachu. První almanach popisuje činnost sdružení od roku 2002 do roku 2004, pro léta 2005, 2006, 2007 a 2008 vycházely almanachy samostatné, poslední vydaný almanach je věnován činností sdružení od roku 2009 do roku 2013. Další ročníky zatím vydány nebyly,

¹²⁷ 8. s. 54-59.

¹²⁸ 8. s. 57-58.

ačkoli je sdružení stále aktivní. V těchto almanaších nejen že je J. N. Jiříšťa často zmiňován jako aktér aktivit sdružení, ale přispívá do nich též svými převážně odbornými texty.

V *Almanachu 2002–2004* se nachází text s názvem *O kříži a křížích aneb několik slov almanachu na cestu*, jenž je pojat částečně jako úvodní slovo k celému almanachu, částečně jako odborné pojednání o místě kříže v křesťanském umění a společnosti. Autor se věnuje především vývoji zobrazení Kristova kříže, od doby 1. až 3. století, kdy byl Kristus zobrazován bez kříže, přes dobu, kdy byl kříž zobrazován bez Krista, až do 5. století a dál do středověku, kdy se již Kristus zobrazuje na kříži. Středověk je také dobou, kdy se začínají stavět kříže a Boží muka na veřejných prostranstvích. Uvádí také svátky Nalezení sv. Kříže a Povýšení sv. Kříže, při nichž je ctěn Kristův kříž, k těm dále přidává příklady této úcty v regionu.

Jiříšťa zde predestinuje tuto problematiku zejména v kontextu úcty předků, jejímž důkazem je značná hojnost křížů a Božích muk. Zároveň vykresluje představu propojení minulosti, ztělesňované v tomto případě právě vybranými památkami, s dobou současnou, v níž jsou po dlouhé době nezájmu památky znovu ožívány.

Kříže a Boží muka jsou spolu s kapličkami nejčastějšími památkami, které sdružení obnovuje. Z tohoto důvodu vybral Jiříšťa kříž jako hlavní téma úvodního textu. Zároveň je zde vyjádřena podpora všem, kdo se podílejí na opravách památek a odkrývají tak za nimi stojící lidské příběhy, které by byly jinak zapomenuty.¹²⁹

Pro *Almanach 2005* vybral a přeložil J. N. Jiříšťa několik pověstí, které se váží k místům navštíveným během jedné z akcí, a to konkrétně k prameni Ploučnice a k Jezevčímu vrchu. K prameni Ploučnice se váží pověsti o hastrmanovi, z Jezevčímu vrchu pověsti o nejrůznějších stvořeních, lesních žinkách, elfech, trpaslících a gnómech, lesních nymfách, hadím králi i poustevníkovi. Většina vybraných pověstí, v nichž jsou popisována střetnutí lidí s těmito stvořeními, má dobrý konec. Jan Nepomuk Jiříšťa se zde projevuje nejen jako zdatný překladatel, jenž si dokázal poradit i s překlady veršů, ale též jako znalec a sběratel lidových pověstí.¹³⁰

¹²⁹ 9. s. 3-7.

¹³⁰ 10. s. 99-107.

Tyto překlady pověstí se váží k návštěvě Jizerských hor a pramene Ploučnice, tematicky proto není tento výběr náhodný. Jiříšně takto povznesl jeden z pořádaných výletů na cestu do minulosti, při níž se účastníci tentokrát nedostávali do kontaktu se zbožností předků, ačkoli jedna z pověstí se týká i poustevníka ze skal, ale především s jejich představivostí spojenou s *geniem loci* navštíveného místa.

V souvislosti s obnovou kapličky sv. Jiří, kterou provedlo sdružení Drobné památky severních Čech ve spolupráci se sdružením Pšovka, sepsal Jan Nepomuk Jiříšně pro *Almanach 2006* text k historii obce a kostela v blízkosti této kapličky. V článku *K dějinám obce a kostelíka sv. Jiří na Hradsku u Mšena* začíná historii obce sledovat již v pravěku, historii obce v určitých obdobích interpretuje skrze historii kostela sv. Jiří. Tomuto dějinám kostela a jeho vybavení je věnována velká pozornost, zmíněny jsou gotické prvky, které se v kostele zachovaly. Smyslem textu je zdůraznit v souvislosti s nedávno provedenou opravou kapličky dějiny této lokality v historických souvislostech, k nimž se takto přidává i ona provedená oprava.

Neboť kostel i kaplička jsou pod patronátem sv. Jiří, je pozornost věnována také jemu, legendě, která se k němu vztahuje, vývoji jeho zobrazování a úcty a některým památkám s ním spjatým.¹³¹ Světec je zde vykreslen velice podobně jako v jednom z duchovních zamyšlení, jako bojovník s drakem, nepřemožitelný hrdina a mučedník, jemuž je v českých zemích hojně prokazována úcta již od středověku.

Z roku 2006 pochází také jeho příspěvek do sborníku *Kaplička na návsi, křížek v polích*, který byl vydán u příležitosti stejnojmenné konference pořádané v České Lípě. Příspěvek *Spolupráce s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech očima duchovního správce* je částečně úvahou, v níž se autor zamýšlí nad rolí drobných památek v životech předků, nad lidskými příběhy skrytými za těmito památkami a nad smyslem umístění drobných památek v přírodě tam, kde lidé cítili blízkost Boží milosti. Jde částečně také o autorovo vyznání a poděkování, zamyšlení nad počátkem jeho vlastní cesty k víře a později k obnově památek a nad počátky spolupráce se sdružením. Vzhledem k tomu, že byla tato řeč pronesena před kaplí sv. Valentina, připojuje Jiříšně také výklad o tomto světci a o dalších

¹³¹ 12. s. 72-77.

památkách v okolí, které se k němu vztahují. Celá řeč je zakončena úryvkem ze staré pobožnosti a závěrečným požehnáním.¹³²

V *Almanachu 2007* se text J. N. Jiříštěho objevuje vedle odborných textů dalších autorů, v předešlých almanaších byly jeho odborné články uveřejňovány jako jediné. Jeho text *Z dějin úcty Panny Marie Pomocné na Českolipsku* se v první části věnuje vzniku tohoto typu obrazu a počátkům a šíření úcty k němu, ve druhé se věnuje počátkům úcty k obrazu Panny Marie Pomocné na Českolipsku a vzniku a vývoje četných poutních míst spojených s tímto obrazem.

Jiříště v textu vyložil ikonografii tohoto typu zobrazení, jehož výtvarným prototypem je obraz renesančního malíře Lukáše Cranacha staršího, a zdůraznil význam duchovních dějin spjatých s touto památkou v kontextu dějin regionu. Zároveň skrze pronikání obrazu Panny Marie Pomocné do Čech zejména díky jeho velkému ctiteli, jímž byl litoměřický biskup Jaroslav Ignác hrabě ze Šternberka, upozornil na široké vazby Čech s okolními zeměmi v 17. století. V souvislosti s živou úctou zobrazení Panny Marie Pomocné, zejména v Kravařích, uvádí také několik literátů a jejich děl, v jejichž díle se tato úcta odráží. Takto uvádí rozjímání o Panně Marii od Vavřince Schmidta, jehož překlad vytvořil Jan Drbohlav, a spis o úctě Panny Marie Pomocné v Kravařích vytištěný v České Lípě, který později ve svém díle zmiňuje František Jan Endler.¹³³

Almanach 2008 obsahuje také více článků, přičemž prvním z nich je text Jana Nepomuka Jiříštěho *Církevní život v kraji pod Ralskem*. V něm se Jiříště zabývá především památkami na území bývalého vojenského prostoru. Ten pohltil farnosti Kuřívody, Jablonec u Mimoně a Svěbořice, zasahoval ale i do farností okolních. Text popisuje jak památky existující, jako například kostel v Kuřívodech, tak památky zaniklé, například farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, s nímž zanikla i celá obec Svěbořice. Kromě těchto velkých památek se zmiňuje také o dalších stopách někdejšího náboženského života, kaplích existujících i zaniklých, po nichž v některých případech zbylo jen místní pojmenování některých cest.

¹³² 11. s. 105-111.

¹³³ 13. s. 70-75.

Dokládá tímto způsobem čilý náboženský život v těchto farnostech, které byly ale v minulém století značně nepříznivě ovlivněny, a jejichž církevní památky musely ustoupit požadavkům doby, ačkoli ne všechny.¹³⁴

Boleslavica

Článek *Hlavní oltářní obraz farního kostela Povýšení sv. Kříže v Bělé pod Bezdězem* J. N. Jiříštha vyšel ve vlastivědném sborníku *Boleslavica* v roce 2012. Jiříšth v něm odhaluje výjimečnost pojetí bělského obrazu v českém prostředí. Článek je cenný také pro zveřejnění výsledků Jiříštha bádání v problematice autorství tohoto obrazu. Při svém bádání spolupracoval zejména s historikem umění PhDr. Ivem Kořánem, historikem a teoretikem umění PhDr. Janem Křížem a historikem umění PhDr. Michalem Šroňkem.¹³⁵

Obraz *Nalezení Kristova Kříže* je zasazen do raně barokního oltáře,¹³⁶ jehož součástí jsou dvě pozlacené plastiky zobrazující sv. Kateřinu Alexandrijskou a sv. Barboru, v nástavci se nachází obraz *Korunování Panny Marie* a po stranách oltáře jsou na podstavcích umístěny dvě sochy andělů s nástroji Kristova umučení. Jiříšth v tomto článku upozorňuje na unikátnost obrazu realizací ikonografického podkladu. Na rozdíl od většiny obrazů, na nichž je vyobrazena legenda o rozpoznání Kristova Kříže uzdravením ochrnutého, je obraz bělský vymalován podle slov sv. Ambrože o smrti císaře Theodosia. Sv. Helena je na obraze vymalována, jak stojí nad jámou, v níž našli dělníci Kristův Kříž, a v ruce drží tabulku s nápisem *Ježíš Nazaretský – Král Židů*.¹³⁷

Právě ojedinělost tohoto vyobrazení vede Jiříštha k domněnce, že autorem tohoto konceptu byl člověk s rozsáhlými teologickými vědomostmi. Otázkou autorství tohoto obrazu se Jiříšth rovněž zabývá. Jak uvádí, za autora byl považován Karel Škréta. Tuto možnost ale vylučuje, stejně jako autorství malíře Balthasara Strobela, ačkoli připouští podobnost rysů postavy z bělského obrazu se Stobelovým obrazem *Betsabé*.¹³⁸ Autorství obrazu nakonec

¹³⁴ 14. s. 50-52.

¹³⁵ 15. s. 18-19.

¹³⁶ Samotný kostel je staršího původu, jeho vnitřní vybavení muselo být po požáru roku 1635 znovu pořízeno. 15. s. 17.

¹³⁷ 15. s. 17.-18.

¹³⁸ Postava z knihy *Starého zákona*.

přisuzuje okruhu umělců kolem Antonína Stevense ze Steinsfeldu,¹³⁹ současníka Karla Škréty.¹⁴⁰

Zdislava

Diecézní časopis Zdislava vydává pravidelně Biskupství litoměřické. V červencovém čísle z roku 2012 vyšel v rubrice Ze sbírek diecéze článek Jana Nepomuka Jiříštěho *Madona mostecká*. V tomto článku přináší Jiříště souhrnný pohled na tuto historickou památku. Kromě ikonografického výkladu řeší také původ a historii obrazu, jenž se od 2. poloviny 17. století do 1. poloviny 20. století nacházel u mosteckých kapucínů, a jeho šíření do dalších kapucínských konventů, zejména do Litoměřic a Mnichova Hradiště. V článku se pokouší osvětlit problematiku původu obrazu Madony mostecké, též nazývané Černá Matka Boží. Jak v článku uvádí, význam tohoto středověkého obrazu byl rozpoznán až ve 20. letech 20. století, a to významným historikem umění Josefem Opitzem, který ho zařadil i do své monumentální výstavy gotického malířství a plastiky severozápadních Čech. Stejně významný bylo také zpřístupnění Opitzových objevů profesorem Antonínem Matějčkem, jenž Opitzův text přeložil, a zároveň zařadil tento obraz na přední místa v kompendiu českého gotického deskového malířství.¹⁴¹

3.3 Mluvené slovo

Mezi lety 2005 a 2011 byla Českým rozhlasem vysílána jeho zamyšlení, v nichž se spojují již zmíněná témata: historie, památky a křesťanské náboženství. Tyto úvahy byly vysílány nejčastěji v pořadech Slovo na příští den a Slovo na neděli, přičemž oba byly vysílány těsně před půlnocí a jejich délka je až na výjimky v rozmezí osmi až deseti minut.

Tyto vstupy jsou důležitou součástí Jiříštěho díla, a to zejména proto, že představují vykročení do celorepublikového prostoru z územně omezeného, ač bohatého, prostoru regionu Podbezdězí a dostat se do povědomí mnohem širšího okruhu posluchačů. Jak sám ve svém úplně prvním vstupu pro Český rozhlas v roce 2005 říká, jeho předsevzetím je zvát posluchače k putování.¹⁴² V tomto smyslu jsou koncipovány téměř všechny jeho vstupy.

¹³⁹ Významný pražský barokní malíř 17. století.

¹⁴⁰ 15. s. 18-19.

¹⁴¹ 16. s. 8.

¹⁴² Jiříště, ČRo Vltava 18.10.2005.

Ty se objevují obvykle v pětidílných cyklech, čtyři díly, vysílané ve všední dny, byly součástí pořadu Slovo na příští den, a poslední díl završující celý cyklus byl vysílán v pořadu Slovo na neděli.

Všechny tyto cykly byly tematicky, ale rovněž schematicky propojené všezahrnujícím konceptem poutí a putování. Tato idea se ale v tomto smyslu objevuje nejen v právě zmíněných cyklicky uspořádaných vstupech, ale zároveň také úzce souvisí s jeho životní cestou. Poutě a putování byly součástí jím pořádaných aktivit v jeho farnosti, pravidelně se opakující cesty tam a zpět tak v určitém smyslu můžeme dát do kontextu i s těmito rozhlasovými vstupy, zejména se prvními dvěma cykly z října roku 2005 a z ledna roku 2007. V prvním pořadu prvního cyklu J. N. Jiříšče představuje právě poutě a putování v souvislosti s životní cestou každého člověka, putování jako myšlenka společná všem. Jak říká, že „množství krásy míváme bez povšimnutí“, a vyzdvihuje důležitost všímavosti, díky níž můžeme získat nevšední zážitky. Nechápe pak ideu poutě jen ve smyslu duchovní přípravy při cestě do kostela nebo podobné místo, ale jako jistou metaforu životní cesty.

Již zmíněné první dva cykly jsou putováním, k nimž si Jiříšče vyvolil z řad českých barokních umělců dva průvodce. Právě baroko je dobou, která ve velké míře spojovala víru v konkrétní světce s místem a se zemí, během baroka vzrost počet významných a hojně navštěvovaných poutních míst stejně jako těch menších míst úcty, drobných kapliček a podobných památek. „Chystá-li se člověk vykročit na takovou pouť, vždycky je dobré poohlédnout se po nějakém zkušeném a spolehlivém průvodci, který nejen že vás dovede k vytouženému cíli, ale během cesty nám může prozradit i něco zajímavého.¹⁴³ Jiříšče do této pozice průvodců postavil jednak významného českého barokního sochaře Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa a stejně významného českého barokního malíře Petra Brandla. Tuto větu, kterou Jiříšče pronesl ve svém druhém zamyšlení, můžeme ale stejně dobře vztáhnout i na něj samotného, neboť i on byl během svého života často takovým průvodcem pro své farníky i přátele a v případě rozhlasových vstupů i pro všechny posluchače.

V zamyšleních tedy putuje po stopách významných umělců, a to především skrze jejich díla. Jiříšče v nich provádí posluchače po známých i neznámých místech Čech. Sleduje tak

¹⁴³ Jiříšče, ČRo Vltava 19.10.2005.

Maxmiliána Ferdinanda Brokoffa skrze jeho plastiky v Radíči, v kostele sv. Jakuba na Starém Městě pražském či na Karlově mostě a Petra Brandla skrze jeho obrazy ve Skalce u Mníšku pod Brdy, v Praze na Zbraslavi, ve Smiřicích či ve Frýdlantu. Zmíněná díla ale rozhodně nejsou vybraná náhodně. Jiříště jednak vybírá díla vysoké umělecké hodnoty a podává důkladný výklad jejich ikonografie, ale zároveň jejich výběrem i představovaným pořadím provádí posluchače životní poutí umělců od začátku do konce. Důležité je rovněž zmínit, jak Jiříště dokázal mistrně propojovat na první pohled nesouvisející témata, a to například v duchovním zamyšlení ze začátku ledna 2006, kdy propojil portrét Františka Antonína Šporka od Petra Brandla jednak s uplynulým časem Vánoc, jednak s již zmíněným putováním. Podle Jiříštěho je každý portrét odrazem duchovní tváře člověka, portréty zobrazují jednak člověka, což dává do souvislosti s časem Vánočním, kdy se podle Bible v narození Krista připodobnil Bůh člověku, a zároveň odráží poselství konkrétního člověka, jeho skutky a životní cestu.¹⁴⁴

V jiném kontextu se věnuje poutím a putování v cyklu z července 2006. Zde se zabývá zejména poutnictvím jednak ztělesněným světci, patrony poutníků, jednak ideou poutí, jak ji zachycuje ve svých knihách Bible, poutnictví ve Starém i Novém zákoně má svůj vlastní vstup.¹⁴⁵ Zde hovoří o pouti jako o „hledání a nalézání životní moudrosti“.¹⁴⁶ V tomto cyklu vyzdvihuje také význam pouti ve smyslu očistění srdce a přípravy na setkání v Bohem, ovšem je jen v kontextu křesťanství, ale náboženství vůbec. Proto uvádí pout' jako putování na významná místa víry, neboť pout' jako taková je součástí každého náboženství. V souvislosti s tím zmiňuje také řád poutí, stejně jako důležitou součást církevní literatury, itineráře, který nejen že uvádí seznamy míst a vzdálenosti, ale také soubory modliteb, které mají být právě onou duchovní přípravou a zároveň zajištěním přízně poutnických patronů během cesty samotné.¹⁴⁷ Samostatně se věnuje i těmto patronům poutníků, sv. Jakubovi a

¹⁴⁴ Jiříště, ČRo Vltava 6.1.2006.

¹⁴⁵ Jiříště, ČRo Vltava 28.7.2006, Jiříště, ČRo Vltava 30.7.2006.

¹⁴⁶ Jiříště, ČRo Vltava 25.7.2006.

¹⁴⁷ Jiříště, ČRo Vltava 25.7.2006, Jiříště, ČRo Vltava 30.7.2006.

sv. Kryštofovi. Kromě hagiografie připojuje rovněž umělecké památky z českého prostředí,¹⁴⁸ tento celek zároveň zasazuje do historického kontextu.¹⁴⁹

Hagiograficky je zaměřen i cyklus následující, z října 2006. Celé toto pětidílné putování sleduje českého zemského patrona sv. Václava. Tento světec je těšil vsutku velké úctě J. N. Jiříšťa, o čemž svědčí nejen to, že mu věnoval v těchto rozhlasových vstupech velkou pozornost, ale též již zmíněné Svatováclavské bdění. Tento český světec byl Jiříštem zřejmě vysoce ctěn hlavně z důvodu v jiných kontextech již zmíněného. Sv. Václav je v podstatě ztělesněním spojení země a víry, což je v celém jeho životě i v tvorbě důležitou okolností. Sleduje v těchto zamyšleních v podstatě každý světcův krok. Ze Stochova, údajného místa Václavova narození,¹⁵⁰ přes Budeč, kde Václav studoval, Českobrodsko¹⁵¹ a Prahu, srdce státu,¹⁵² až na Staroboleslavsko, místo Václavovy smrti.¹⁵³ Na to navazuje pozoruhodnou památkou vztahující se ke sv. Václavovi zacházející se v Kutné hoře.¹⁵⁴ Jak už bylo řečeno sv. Václav byl pro Jiříšťa ztělesněním víry skrze zemi. Zároveň ho ale též představuje jako historickou postavu, jako knížete pohybujícího se v českém prostředí a zanechávajícího zde stopy, zejména v podobně církevních památek, ale také v místních názvech. Zároveň zde uvádí významnou svatováclavskou legendu, a to Kristiánovu legendu, kterou podle bádání zřejmě psal někdo z okruhu lidí blízkých rodu Přemyslovců.

Poslední cyklus se dotýká zejména církevního kalendáře. Ten si Jiříšťa bere jako základ svých zamyšlení a v kontextu s ním provází posluchače životní poutí jednotlivých svatých v kalendáři toho dne jmenovaných, konkrétně sv. Felixe,¹⁵⁵ sv. Cecilie,¹⁵⁶ sv. Klimenta,¹⁵⁷ sv. Kateřiny a biblické události Obětování Panny Marie.¹⁵⁸ Hagiografickou složku svých promluv doplňuje historickým a uměleko-historickým kontextem, a to zejména se zřetelem k Čechám. Za všechny na tomto místě uvádíme podrobně zamyšlení u příležitosti svátku sv.

¹⁴⁸ Konec tohoto konkrétního zamyšlení je věnován pohledu na nedávno instalovaný obraz hlavního kostela v Bořejově zobrazujícího sv. Jakuba kráčeujícího jako poutníka kokořinským skalnatým údolím.

¹⁴⁹ Jiříšťa, ČRo Vltava 27.7.2006, Jiříšťa, ČRo Vltava 26.7.2006.

¹⁵⁰ Jiříšťa, ČRo Vltava 10.10.2006.

¹⁵¹ Jiříšťa, ČRo Vltava 11.10.2006.

¹⁵² Jiříšťa, ČRo Vltava 12.10.2006.

¹⁵³ Jiříšťa, ČRo Vltava 13.10.2006.

¹⁵⁴ Jiříšťa, ČRo Vltava 15.10.2006.

¹⁵⁵ Jiříšťa, ČRo Vltava 21.11.2006.

¹⁵⁶ Jiříšťa, ČRo Vltava 23.11.2006.

¹⁵⁷ Jiříšťa, ČRo Vltava 24.11.2006.

¹⁵⁸ Jiříšťa, ČRo Vltava 22.11.2006.

Kateřiny. Tuto svĕtici, jiŕ si vybrala za patronku i praŕsk Filozofick fakulta pro její vzdĕlanost a schopnost disputovat, jak prav legenda, velice ctil císař Karel IV. K její poctĕ se v ěeskch zemích nachází celá řada významných památek, za všechny například karlštejnsk kaple sv. Kateřiny. Jiřstĕ zde uvádí i výklad vznamnĕ ěeskĕ literrn památky, tzv. Stockholmskĕ legendy. Ta pochází z doby Karla IV. a lze v ní vyhledat jistĕ paralely prvĕ s kaplí sv. Kateřiny, zejména ve snu sv. Kateřiny, v kterŕto ěsti se popis ndhernĕ snĕ, v nŕ se Kateřinĕ zjevila Panna Marie s Kristem, podobě prvĕ tĕto kapli.¹⁵⁹

Poslĕze se Jiřstĕho vstupy objevují nepravidelnĕ pouze v pořadu Slovo na nedĕli a týkají se zejména hagiografie¹⁶⁰ a církevních svátků,¹⁶¹ opĕt v kontextu s ěeskou historií, památkami a dĕjinyami umĕn.

V roce 2009 byl v pořadu Rann ũvaha uveden poslední jeho cyklus S ěeskmi patrony po mostĕ hradu Valdštejna.¹⁶² Jak jiŕ bylo zmnĕno, Jiřstĕ na tomto hradu provázel. Prvĕ zmnĕnĕ sochy vytesal vznamn ěesk barokní umĕlec Karel Václav Holan Rovensk, jehoŕ odkazem jakoŕto hudebního skladatele, varhaníka a poustevníka zde na Valdštejnu byl J. N. Jiřstĕ jistĕ bĕhem svĕho působení zde ovlivnĕn. Jiřstĕ posluchaĕm představuje tento most v tak živĕm podání, jako by mĕli pocit, ŕe spolu s nm po mostĕ krĕej a jsou přtahovni historickm odkazem, kter je živ i v souěasnosti, a to i díky J. N. Jiřstĕmu.

Ve všech tĕchto zamylench se Jiřstĕ odkazuje k vznamnm literárním autoritám a jejich díla takĕ ěasto přímo cituje. Jedním z nĕjěastĕji uvdĕnch ěeskch litert je zde Václav Renĕ, vznamn ěesk básník 20. století, jenŕ bývá uvdĕn jako básník katolicky orientovan.¹⁶³ Jiřstĕ ale neuvádí jeho autorskĕ bsnĕ, ale jeho překlady ŕalm, zejména ŕalm stupnvch, kter velmi ěasto zahrnuje jako zvĕr svĕho duchovního zamyšlení.¹⁶⁴ Hovoří takĕ slovy historika Zdeňka Kalisty¹⁶⁵ a profesora Oldřicha Blaŕĕka,¹⁶⁶ cituje dílo

¹⁵⁹ Jiřstĕ, ĀRo Vltava 26.11.2006.

¹⁶⁰ Jiřstĕ, ĀRo Vltava 22.4.2007, Jiřstĕ, ĀRo Vltava 8.7.2007, Jiřstĕ, ĀRo Vltava 22.6.2008.

¹⁶¹ Jiřstĕ, ĀRo Vltava 4.3.2007, Jiřstĕ, ĀRo Vltava 2.12.2007, Jiřstĕ, ĀRo Vltava 3.2.2008, Jiřstĕ, ĀRo Vltava 30.3.2008.

¹⁶² Jiřstĕ, ĀRo Vltava 2.9.2009.

¹⁶³ Chaloupka 2005. s. 790.

¹⁶⁴ Například Jiřstĕ, ĀRo Vltava 28.7.2006.

¹⁶⁵ Jiřstĕ, ĀRo Vltava 18.10.2005.

¹⁶⁶ Jiřstĕ, ĀRo Vltava 19.10.2005.

Bohuslava Balbína *Rozprava krátká ale pravdivá*,¹⁶⁷ uvádí dílo historika Antonína Šorma *Svatováclavský kalendář na jubilejní rok milenia mučednické smrti Světce Václava*, na němž demonstuje rozpětí a hloubku svatováclavské úcty u nás,¹⁶⁸ cituje dílo *Cithara sanctorum* významného luteránského kazatele Jiřího Třanovského,¹⁶⁹ uvádí modlitby od německého kazatele Jana Taulera,¹⁷⁰ jako příklady uvádí také díla Jana Amose Komenského a historika umění profesora Josefa Cibulky.¹⁷¹

Kromě Českého rozhlasu vystoupil Jan Nepomuk Jiříšťa také ve studiu Štěpán Radia Proglas. V rozhovoru, který probíhal po jeho jmenování kanovníkem a děkanem kapituly u sv. Štěpána, se vyjadřuje především k dějinám kapituly v Litoměřicích a ke vzniku, vývoji a současné funkci hodností kanovníka, probošta a děkana. Zároveň je rozhovor trvající 28 minut a 20 vteřin prokládán hudebním doprovodem, hrou na varhany.¹⁷² Jiříšťa se zde snaží především spojit význam církevních hodností tak, jak byly chápány v minulosti, s tím, jak jsou chápány dnes. Zároveň také vyzdvihuje význam kapituly v Litoměřicích pomocí četných významných událostí z jejích dějin. Tím v rozhovoru navozuje myšlenku kontinuity současnosti s minulostí.

¹⁶⁷ Jiříšťa, ČRo Vltava 15.10.2006.

¹⁶⁸ Jiříšťa, ČRo Vltava 10.10.2006.

¹⁶⁹ Jiříšťa, ČRo Vltava 4. 1. 2006.

¹⁷⁰ Jiříšťa, ČRo Vltava 13.10. 2006.

¹⁷¹ Jiříšťa, ČRo Vltava 30.7.2006.

¹⁷² Koscelníková a Jiříšťa 8.3.2011.

Závěr

Cíl stanovený v úvodu bakalářské práce byl splněn. Práce podrobně mapuje život a tvorbu Jana Nepomuka Jiříštěho. Podrobně je popsán autorův život s akcentem na událostech, které měly na jeho tvorbu vliv. Jeho tvorba je zasazena do kontextu jeho života, největší pozornost byla věnována jeho tvorbě zabývající se historií regionu Podbezdězí, kde pracoval více než jedno desetiletí.

Velký prostor je v bakalářské práci věnován působení Jana Nepomuka Jiříštěho v oblasti péče o památky regionu. Při péči o památky spolupracoval především s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech, společně se sdružením se mu podařilo obnovit drobné památky, které by bez jejich pozornosti kvůli svému špatnému stavu brzy zanikly. Největším společným dílem je záchrana kostela sv. Jakuba Většího v Bořejově, který byl díky Jiříštěmu a sdružení zrekonstruován, nově vybaven a stal se místem konání několika kulturních akcí.

Autorova tvorba je posouzena z hlediska regionálního a literárně-historického. Zhodnocena je také jeho práce s prameny v odborných příspěvcích. Jan Nepomuk Jiříště značně přispěl k poznání historie v užším pohledu regionu Podbezdězí, v širším pohledu regionu Českolipsko. Jeho práce se ve velké míře věnuje také dějinám křesťanského umění. Velkým přínosem pro region bylo především spojení Jiříštěho odborných teoretických poznatků z historie, dějin křesťanského umění a české a světové náboženské literatury s praktickou stránkou záchrany zchátralých památek, a to jednak ve svých četných odborných pojednáních, jednak při setkávání s lidmi, jimž dokázal historii drobných památek živě vyložit. Má tedy také velkou zásluhu na zvýšení zájmu o historii regionu a o obnovu drobných památek.

Bibliografie Jana Nepomuka Jiříštěho

- 1 Jiříště, Jan Nepomuk. 1995. Kapitoly z dějin českých křižovníků: Část 1. *Serafínská cesta* 6 (4): 12-14
- 2 Jiříště, Jan Nepomuk. 1995. "Kapitoly z dějin českých křižovníků: Část 2." *Serafínská cesta* 6 (5): 21-22
- 3 Jiříště, Jan Nepomuk. 1995. Kapitoly z dějin českých křižovníků: Část 3 *Serafínská cesta* 6 (9): 15-16
- 4 Jiříště, Jan Nepomuk. 1998. *Svatojánské památky na křižovníckých působištích*. Posel z Budče: almanach poutníků na staroslavnou Budeč, no. 15: 24-25
- 5 Jiříště, Jan Nepomuk. 1999. *Miseremini saltem vos, amici nostri. Památka věrných zemřelých ve světle barokní kultury a zbožnosti*. Posel z Budče: almanach poutníků na staroslavnou Budeč, no. 16: 7-15
- 6 Jiříště, Jan Nepomuk. 2000. *Imago Pietatis. Několik poznámek ke vzniku a vývoji zobrazení Panny Marie bolestné*. Posel z Budče: almanach poutníků na staroslavnou Budeč, no. 17: 22-27
- 7 Jiříště, Jan Nepomuk. 2003. *Speculum Marianum Lippense. Mariánská úcta na Českolipsku v 17. a 18. století*. In Bezděz: vlastivědný sborník Českolipska, 101-117. Česká Lípa: Vlastivědný spolek Českolipska
- 8 Jiříště, Jan Nepomuk. 2005. *Mariánský klášter na Bezdězu a úcta Panny Marie Montserratské v jeho okolí*. In Slánské rozhovory 2004, 54-59. Slaný: Město Slaný
- 9 Jiříště, Jan Nepomuk. 2005. *O kříži a křížích aneb několik slov almanachu na cestu*. In Almanach 2002-2004, Miroslav Pröller, 3-7. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2004.pdf>
- 10 Jiříště, Jan Nepomuk. 2006. *Z místopisných pověstí severních Čech*. In Almanach 2005, Miroslav Pröller, 99-107. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2005.pdf>

- 11 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2006. *Spolupráce s Občanským sdružením Drobné památky severních Čech očima duchovního správce*. In Kaplička na návsi, křížek v polích: almanach konference Místní komunita a drobné památky, Jarmila Štorgová, 105-111. Česká Lípa: Drobné památky severních Čech
- 12 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2007. *K dějinám obce a kostelíka sv. Jiří na Hradsku u Mšena*. In Almanach 2006, Miroslav Pröller, 72-76. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2006.pdf>
- 13 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2008. *Z dějin úcty Panny Marie Pomocné na Českolipsku*. In Almanach 2007, Miroslav Pröller, 70-75. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2007.pdf>
- 14 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2009. *Církevní život v kraji pod Ralskem*. In Almanach 2008, Miroslav Pröller, 50-52. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2008.pdf>
- 15 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2012. *Hlavní oltářní obraz farního kostela Povýšení sv. Kříže v Bělé pod Bezdězem*. In Boleslavica '12, 17-19. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska
- 16 Jiříšně, Jan Nepomuk. 2012. *Madona mostecká. Zdislava: Časopis litoměřické diecéze* 17. ročník (7. číslo): 8
- 17 Jiříšně, Jan Nepomuk. *Kostel a klášter sv. Václava: augustiniáni v Bělé pod Bezdězem*. Praha: Onyx, 2012

Seznam použitých informačních zdrojů

Czech Organ Concertos

CZECH ORGAN CONCERTOS (KOPŘIVA K.B., STAMIC J.V., VAŇHAL J.K.) / J. Tůma, Hipocondria Ens. Cdmusic.cz. <https://cdmusic.cz/cs/jan-vaclav-stamic/czech-organ-concertos-kopriva-k.b.-stamic-j.v.-vanhal-j.k.-j.tuma-hipocondria-ens-%5Bid%3DF101912%5D>

Hauptová 2004

HAUPTOVÁ, Zoe a Radoslav VEČERKA. *Staroslověnská čítanka*: Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. 2. doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0478-7

Chaloupka 2005

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno: Centa, 2005. ISBN 80-86785-03-3

Kalista 1993

KALISTA, Zdeněk et al. *Cesta po českých hradech a zámcích aneb Mezi tím, co je, a tím, co není*. Praha: Odeon, 1993. ISBN 80-207-0440-X

Koncert 20. září 2003

Kostel sv. Jakuba v Bořejově: Koncert 20. září 2003. Spolek Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/kostel/kostel.php?co=borejov/030920>

Koscelníková 2010

KOSCELNÍKOVÁ, Marie. *Každý kostel je znamením Boží přítomnosti*. Zdislava: Časopis litoměřické diecéze. 2010, 15. ročník (2), 4–8

Kuldová 2013

KULDOVÁ, Petra. *Jan Nepomuk Jiříšně nám bude citelně chybět*. Boleslavský deník. https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/jan-nepomuk-jiriste-nam-bude-citelne-chybet.html

Kuldová 2014

KULDOVÁ, Petra. Kateřina Jeníčková: *Výstava začala vznikat už s Janem...*: Bělá pod Bezdězem – Snažení a píle bývalého faráře, Jana Nepomuka Jiříště doznívají a ještě doznívají budou. Boleslavský deník. https://boleslavsky.denik.cz/kultura_region/katerina-jenickova-vystava-zacala-vznikat-uz-s-janem.html

Michálková 30.9.2014

MICHÁLKOVÁ, Jana. *Ceny NPÚ za nejvydařenější počiny roku 2013 byly předány*. Diecéze litoměřická. 30. 9. 2014. <https://www.dltm.cz/ceny-npu-za-nejvydarenejsi-pociny-roku-2013-byly-predany>

Michálková 2011

MICHÁLKOVÁ, Jana. Jan Nepomuk Jiříště: Životopis. Diecéze litoměřická. 11.2.2011. [https://www.dltm.cz/file/16342/R\[dot\]D\[dot\]_Jan_Nepomuk_Ji%C5%99i%C5%A1t%C4%9B,_%C5%BEivotopis\[dot\]pdf](https://www.dltm.cz/file/16342/R[dot]D[dot]_Jan_Nepomuk_Ji%C5%99i%C5%A1t%C4%9B,_%C5%BEivotopis[dot]pdf)

Michálková 31.7.2014

MICHÁLKOVÁ, Jana. *Mariánská úcta v Podbezdězí*. Diecéze litoměřická. 31. 7. 2014. <https://www.dltm.cz/marianska-ucta-v-podbezdezi>

Michálková 18.9.2014

MICHÁLKOVÁ, Jana. *Záchrana barokního oltáře v kostele sv. Jiljí v Bezdězu je za Liberecký kraj nominována na cenu Patrimonium pro futuro*. Diecéze litoměřická. 18. 9. 2014. <https://www.dltm.cz/zachrana-barokniho-oltare-v-kostele-sv-jilji-v-bezdezu-je-za-liberecky-kraj-nominovana-na-cenu-patrimonium-pro-futuro>

Michálková 2013

MICHÁLKOVÁ, Jana, and Miloslav MAREK. *Zemřel děkan litoměřické kapituly Jan Nepomuk Jiříště*. Diecéze litoměřická. 10.12.2013. <https://www.dltm.cz/zemrel-dekan-litomericke-kapituly-jan-nepomuk-jiriste>

Respekt 2010

NEZBEDA, Ondřej, and Jan Nepomuk Jiříšně. *Není tu náboženská poušť*. Respekt. <https://www.respekt.cz/tydenik/2010/2/neni-tu-nabozenska-poust>

Podlaha 1908

PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvát. soch, klášterů i jiných pomníků katol. víry a nábožnosti v království Českém*. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1908, s. [I.]

Podlaha 1911

PODLAHA, Antonín. *Sv. Václava hrob a ostatky*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1911, s. [2]

Polák 2003

POLÁK, Michael. 2003. *Českolipsko zachraňuje své památky*. Mladá fronta Dnes 14. ročník (August): s. 3

Almanach 2002–2004

PRÖLLER, Miroslav, Jan Nepomuk Jiříšně, Michal Panáček, and Jiří Kuhn. 2005. *Almanach 2002–2004*. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2004.pdf>

Almanach 2005

PRÖLLER, Miroslav, Jan Nepomuk Jiříšně, Michal Panáček, and Jiří Kühn. 2006. *Almanach 2005*. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2005.pdf>

Almanach 2006

PRÖLLER, Miroslav, Jan Nepomuk Jiříšně, Michal Panáček, and Jiří Kühn. 2007. *Almanach 2006*. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2006.pdf>

Almanach 2007

PRÖLLER, Miroslav, Michal Panáček, Jan Nepomuk Jiříšně, Jiří Kühn, Petr Kühn, Konrád Brotz, Jana Chadimová, and Antonín Sáček. 2008. *Almanach 2007*. Česká Lípa: občanské

sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2007.pdf>

Almanach 2008

PRÖLLER, Miroslav, Michal Panáček, Lída Hůrková, Jan Nepomuk Jiříšně, Jiří Kühn, Petr Kühn, Konrád Brotz, and Jana Chadimová. 2009. *Almanach 2008*. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2008.pdf>

Almanach 2009–2013

PRÖLLER, Miroslav, Michal Panáček, Petr Haupt, and Jiří Kühn. 2014. *Almanach 2009–2013*. Česká Lípa: občanské sdružení Drobné památky severních Čech. <https://www.drobne-pamatky.cz/archiv/soubory/almanach2010.pdf>

Slánské rozhovory 2005

PŘIBYLOVÁ, Dana, and Vladimír Příbyl. 2005. Španělsko: filosofie, teologie, dějiny umění, literatura: *Slánské rozhovory 2004*. Slaný: Město Slaný

Putna 2010

PUTNA, Martin C. 2010. *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Edited by Martin Bedřich. Praha: Torst

Růžková 2014

RŮŽKOVÁ, Lucie. *Věřící se Janu Jiříšněmu složili na pomník. Vybrali už 35 tisíc*. Boleslavský deník. https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/verici-se-janu-jiristemu-slozili-na-pomnik-vybrali-uz-35-tisic.html

Svatojakubská pouť

Svatojakubská pouť: Kostel sv. Jakuba v Bořejově, sobota kolem sv. Jakuba, od 10 hodin. <https://www.drobne-pamatky.cz/kostel/kostel.php?co=borejov/030726>

Štogrová 2006

ŠTORGOVÁ, Jarmila. 2006. *Kaplička na návsi, křížek v polích*: almanach konference Místní komunita a drobné památky: [Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě]: Česká Lípa 13.-14.5.2006. Česká Lípa: Drobné památky severních Čech

Rozloučení s mladým knězem 18.12.2013

V Bělé se lidé loučili s mladým knězem: Bělá pod Bezdězem – Náhlá smrt zdejšího faráře zasáhla snad každého, kdo ho znal. Rozloučení s ním se konalo v úterý 17. prosince. Boleslavský deník. https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/v-bele-se-lide-loučili-s-mladym-knezem-20131218.html

Jan Nepomuk Jiříšně v rádiovém vysílání

Jiříšně, ČRo Vltava 18.10.2005

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně – katolický farář z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 18. 10. 2005. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/319767>

Jiříšně, ČRo Vltava 19.10.2005

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně – katolický farář z Bělé pod Bezdězem: 19. 10. 2005. Český rozhlas. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/320146>

Jiříšně, ČRo Vltava 4.1.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 4.1.2006. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/347337>

Jiříšně, ČRo Vltava 6.1.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 6.1.2006. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/348214>

Jiříšně, ČRo Vltava 25.7.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 25.7.2006. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/422885>

Jiříšně, ČRo Vltava 26.7.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 26.7.2006. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/423328>

Jiříšně, ČRo Vltava 27.7.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Kryštof: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 27.7.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/423747>

Jiříšně, ČRo Vltava 28.7.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Poutník – Starý zákon: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 28.7.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/424218>

Jiříšně, ČRo Vltava 30.7.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 30.7.2006. <https://prehovac.rozhlas.cz/audio/424559>

Jiříšně, ČRo Vltava 10.10.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Sv. Václav: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 10.10.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/451095>

Jiříšně, ČRo Vltava 11.10.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Českobrodsko: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 11.10.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/451689>

Jiříšně, ČRo Vltava 12.10.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Praha: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 12.10.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/452340>

Jiříšně, ČRo Vltava 13.10.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Stará Boleslav: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 13.10.2006.
<https://prehovac.rozhlas.cz/audio/452853>

Jiříšně, ČRo Vltava 15.10.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Kutná Hora: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 15.10.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/453355>

Jiříšně, ČRo Vltava 21.11.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Trinitáři: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 21.11.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/469817>

Jiříšně, ČRo Vltava 22.11.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Obětování P. Marie: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 22.11.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/470414>

Jiříšně, ČRo Vltava 23.11.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Sv. Cecílie: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 23.11.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/470911>

Jiříšně, ČRo Vltava 24.11.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Sv. Kliment: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 24.11.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/471492>

Jiříšně, ČRo Vltava 26.11.2006

Jiříšně, Jan Nepomuk. Sv. Kateřina: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříšně, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 26.11.2006.
<https://prehravac.rozhlas.cz/audio/471992>

Jiříšně, ČRo Vltava 4.3.2007

Jiříště, Jan Nepomuk. Proměnění na hoře Tábor: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříště, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 4.3.2007. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/513494>

Jiříště, ČRo Vltava 22.4.2007

Jiříště, Jan Nepomuk. Svatý Jiří: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříště, katolického faráře z Bělé pod Bezdězem. Český rozhlas. 22.4.2007. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/535408>

Jiříště, ČRo Vltava 8.7.2007

Jiříště, Jan Nepomuk. Svatý Prokop: Duchovní zamyšlení katolického faráře Jana Nepomuka Jiříště. Český rozhlas. 8.7.2007. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/569889>

Jiříště, ČRo Vltava 2.12.2007

Jiříště, Jan Nepomuk. Na prahu adventu: Duchovní zamyšlení Jana Nepomuka Jiříště. Český rozhlas. 2.12.2007. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/634726>

Jiříště, ČRo Vltava 3.2.2008

Jiříště, Jan Nepomuk. Hromnice: Duchovní zamyšlení katolického faráře Jana Nepomuka Jiříště. Český rozhlas. 3.2.2008. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/661420>

Jiříště, ČRo Vltava 30.3.2008

Jiříště, Jan Nepomuk. Velikonoce: Duchovní zamyšlení katolického kněze Jana Nepomuka Jiříště. Český rozhlas. 30.3.2008. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/690936>

Jiříště, ČRo Vltava 22.6.2008

Jiříště, Jan Nepomuk. Svatý Jan Křtitel: Duchovní zamyšlení katolického kněze Jana Nepomuka Jiříště. Český rozhlas. 22.6.2008. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/736848>

Jiříště, ČRo Vltava 2.9.2009

Ranní úvaha J. Nepomuka Jiříště: S českými patrony po mostě hradu Valdštejna (sv. Jan Nepomucký a sv. Ivan). Český rozhlas. <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/992095>

Koscelníková a Jiříště 8.3.2011

Koselníková, Marie, and Jan Nepomuk Jiříšně. Instalace nově jmenovaných kanovníků.
Diecéze litoměřická. https://www.dltm.cz/audio/2011_03_08_kanovnik_jiriste.mp3